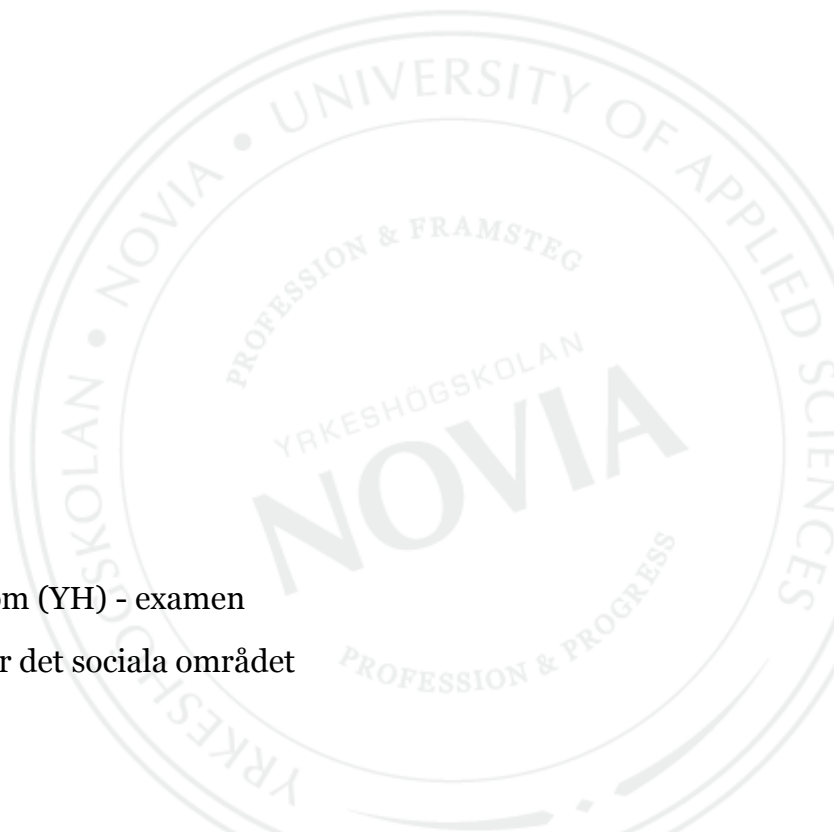

Socialpedagogiskt arbete i skolan

Modell för stöd till föräldrar till ungdomar i årskurs 7-9

Eija Salo

Examensarbete för socionom (YH) - examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Åbo 2010

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området Åbo

Handledare: Johanna Wikgren - Roelofs

Titel: Socialpedagogiskt arbete i skolan –

Modell för stöd till föräldrar till ungdomar i åk 7 - 9

Datum 11.11.2010

Sidantal 44

Bilagor 6

Sammanfattning

Syftet med examensarbetet är att ta reda på hur skolkuratoren kan stöda föräldrar för att de i sin tur ska kunna stöda sina ungdomar i åk. 7–9. Resultatet utmynnar i en arbetsmodell för kuratorer i deras arbete i att stöda föräldrarna.

Efter den grundläggande utbildningen finns det inte riktigt något system att metodiskt fånga upp de elever som avbryter sina studier. Att unga hoppar av utbildningar och inte vet vad de vill leder i många fall lätt till marginalisering, sociala problem och försämrad mental hälsa.

Uppdragsgivaren för examensarbetet är Folkhälsan och examensarbetet är en del av projektet ”På Rätt Spår”. Meningen med projektet är att hitta metoder och lösningar för att förhindra skol- och studieavbrott.

Arbetsmodellen, som ska fungera som ett praktiskt arbetsredskap, är utarbetad utifrån litteraturstudier, tidigare beprövade modeller, samtal samt diskussioner med lärare, kuratorer, föräldrar och ungdomar. De unga behöver få uppleva gemenskap, meningsfullhet, uppskattning och intresse för att känna motivation samt studielust och –glädje. Detta kan föräldrarna bidra till genom sitt stöd och engagemang. Kuratorns huvuduppgift är att finnas till för den unga, men han/hon har även goda möjligheter till att stöda föräldrarna i deras roll som fostrare genom väl genomtänkta, planerade och utförda arbetsmetoder såsom föräldramöten, temakvällar och samtal där både den unga och föräldrarna deltar.

Språk: Svenska Nyckelord: kurator, föräldrar, stöd, anknytning, motivation, delaktighet, möten

---

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt antingen i webbiblioteket Theseus.fi eller i biblioteket

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Eija Salo

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaaliala, Turku

Ohjaaja: Johanna Wikgren - Roelofs

Nimike: Sosiaalipedagoginen työ koulussa –

Malli yläkoululaisten vanhempien tukemiseen

Päivämäärä 11.11.2010

Sivumäärä 44

Liitteet 6

Tiivistelmä

Lopputyön tavoitteena on selvittää, kuinka koulukuraattori voi tukea 7-9-luokkalaisten vanhempia, jotta he puolestaan osaisivat tukea nuoriaan. Lopputuloksena on toimintamalli, jonka avulla kuraattorit työssään tukevat vanhempia

Tällä hetkellä ei järjestelmällisesti seurata niitä peruskoulun suorittaneita oppilaita, jotka keskeyttävät jatko-opintonsa. Opintojen keskeyttäminen ja toimettomaksi jättäytyminen johtavat helposti syrjäytymiseen, sosiaalisiin ongelmiin ja mielenterveysongelmiin.

Lopputyön toimeksiantaja on Folkhälsan ja se on osa projektia På Rätt Spår (”Oikealla raiteella”). Projektin tarkoituksena on löytää toiminta- ja ratkaisumalleja, joilla voitaisiin estää nuoren koulun ja opintojen keskeyttäminen.

Käytännön työkaluna toimiva toimintamalli perustuu perehtymällä kirjallisuuteen, aikaisemmin kokeiltuihin malleihin sekä keskusteluihin opettajien, kuraattoreiden, vanhempien ja nuorten kanssa. Nuorilla on tarve saada kokea yhteenkuuluvuutta, tarkoituksellisuutta, arvostusta ja kiinnostusta tunteakseen itsensä motivoituneeksi ja kokeakseen opiskeluinnostusta – iloa. Tässä voivat vanhemmat auttaa osaltaan osoittamalla tukeensa ja kiinnostuksensa. Kuraattorin päällimmäinen tehtävä on olla olemassa nuoria varten, mutta hänellä on myös hyvät mahdollisuudet tukea vanhempia kasvattajina hyvin suunnitelluin ja toteutetuin työtavoin, kuten järjestämällä vanhempain- ja teemailtoja sekä nuorten ja vanhempien yhteisiä tapaamisia.

Kieli: Suomi Avainsanat: kuraattori, vanhemmat, tuki, liittyminen, motivaatio, osallistuminen, tapaaminen

---

Arkistoidaan: Opinnäytetyö on saatavilla joko ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi tai kirjastossa.

BACHELOR'S THESIS

Author: Eija Salo

Degree Programme: Social Sciences, Turku

Supervisors: Johanna Wikgren - Roelofs

**Title: Social pedagogic work at school –
A support model for parents of teenagers in forms 7-9**

Date November 11th, 2010 Number of pages 44 Appendices 6

Summary

The aim of the thesis is to find out what the education welfare officer can do for the parents in order for them to be able to support their teenagers in grades 7-9. The result will end in a working model for education welfare officers to use while working to support the parents.

After students finish their basic education, there is no methodical way to follow up on those students who do interrupt their studying. If young people quit their education programmes, they may be subjected to marginalisation, social problems and a worsened mental health.

The thesis is an assignment by "Folkhälsan" and also a part of the project "On the right way" (På Rätt Spår). The point of the project is to find methods and solutions in order to prevent students dropping out from school and education programmes.

The working model, which is supposed to function as a practical tool, has been drawn up from literature, previous reliable models, dialogues and discussions with teachers, welfare officers, parents and young people. Young people need to experience solidarity, have a purpose and feel appreciation and an interest in their person to feel motivated and to find the joy of learning. The parents can contribute to this by offering their support and commitment. The education welfare officer's main task is to be there for the young person, but he/she has also a good opportunity to support the parents in their role as fosterers through well thought-out, planned and carried out working methods such as parent-teacher meetings, theme nights and discussions where both the young person and the parents participate.

Language: English Key words: welfare officer, parents, commitment, motivation, participation, support, meetings

---

Filed at: The examination work is available either at the electronic library Theseus.fi or in the library.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Val av ämne	2
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Projektet på rätt spår ”PRS”	4
1.4 Metod och genomförande	5
2 Skolmiljön och elevvården	6
2.1 Miljö och värdegrund i årskurs 7 – 9 inom Hangö stad.....	7
2.2 Skolkuratorns roll.....	8
2.3 Elevvård och vänelevsverksamhet	11
2.3.1 Studiehandedarens roll.....	13
2.3.2 Vänelevsverksamhet	14
3 Motivation och informella nätverk	15
3.1 Motivation och delaktighet	15
3.2 Inlärningssvårigheter och motivation	17
3.3 Kamratrelationernas betydelse för motivationen	19
3.4 Familjens betydelse för motivationen	22
4 Föräldrarnas roll i ungdomarnas skolgång.....	23
4.1 Samarbetet mellan hem och skola.....	24
4.2 Föräldramöten individuellt och i grupp	27
5 Tidigare beprövade samarbetsmodeller	28
6 Arbetsprocessen	30
7 Arbetsmodell för skolkurator	31
7.1 Åk. 7 Att knyta an	32
7.2 Åk. 8 Motivation och delaktighet	33
7.3 Åk. 9 Fortsatta studier och framtidstro	35
8 Kritisk granskning och diskussion	38
Källförteckning	41
Bilaga: Arbetsmodell för skolkuratoren	

1 Inledning

Allt fler YH- socionomer jobbar idag som skolkuratorer, och det är därför relevant att jag riktar mitt arbete till socionomer som jobbar inom elevvården. I augusti 2009 hade jag möjligheten att vara tjänsteledig under ett års tid från mitt arbete inom barnskyddet för att kunna arbeta som skolkurator. I mitt examensarbete har jag funderat kring det etiska perspektivet och beaktat anonymiteten i några exempel jag beskriver. Till mitt arbetsområde hör alla svenskspråkiga elever i årskurserna 7-9 i Hangö, även de med anpassad undervisning samt gymnasieelever i Hangö. Social- och familjeservicecentralen har de senaste åren fått allt fler barnskyddsanmälningar från skolor om oron för högstadieelever som mår väldigt dåligt och har ett självdestruktivt beteende. Många elever kommer till skolan utan skolmotivation, andra skolkar eller försenar sig ideligen. Även om jag inte har belegg för att generalisera har jag av min egen arbetserfarenhet kunnat konstatera att både lärare och föräldrar känner sig maktlösa.

Oroväckande är också alla de ungdomar som efter avslutad grundskola inte orkar eller vill söka sig vidare till andra utbildningar, och att allt flere flickor väljer att bli tonårsmammor innan de knappt har hunnit gå ut grundskolan. I en liten stad som Hangö med cirka 9500 invånare finns det över hundra arbetslösa ungdomar. Enligt Nylands NTM-centralens (Närings-, trafik- och miljöcentralen) regionala sysselsättningsöversikt 29.01.2010 har Hangö 17 stycken arbetssökande ungdomar under 20 år och 92 st. under 25 år. Då är inte alla de ungdomar mellan 16 och 18 år medräknade, vilka varken har studieplats eller är arbetssökande. Dessa framkommer inte i några register, eftersom de bor hos sina föräldrar som försörjer dem och inte är berättigade till arbetsmarknadsunderstöd eller utkomststöd.

Jag deltog (9.6.2010) i ungdomsforumet som projektet "På Rätt Spår" ordnade om uppsökande verksamhet, nya samarbetsformer för att stöda marginaliserade ungdomar i regionen med trettio personer från Nyland. Där framkom att efter avslutad grundskola verkar det som om det inte finns något sätt att systematiskt fånga upp de elever som avbryter sina studier, vilket i många fall kan leda till marginalisering, sociala problem och försämrad mental hälsa. Detta leder i sin tur till att de löper stor risk för att småningom bli socialarbetarens klienter och då kan de behöva t.o.m. mycket stora hjälpinsatser.

Hösten 2009 presenterades projektet På Rätt Spår vid ett infotillfälle vid Yrkeshögskolan Novia. Där inspirerades jag av syftet med projektet: "Vad kan man göra för att stöda och motivera ungdomarna och deras föräldrar så att ungdomarna inte avbryter sina studier

direkt efter grundskolan eller senare i en yrkesläroanstalt eller gymnasiet?” Skulle jag som studerande kunna delta i detta projekt med fokus på årskurs 9 inom den grundläggande utbildningen? Kanske det skulle kunna läggas in stödåtgärder och handledning redan i åk. 7 för att minimera avbrytandet av studier efter åk. 9?

1.1 Val av ämne

Kort efter skolstarten på hösten förstod jag på både på elever och på lärare att det har förekommit klasser med dålig klassanda och otryggt klimat. Mobbning och elakheter har förekommit både mot lärare och mellan elever. Elever som alltid pratar och stör kan ge en negativ bild av en hel klass och elever önskar få byta klass. Ett annat problem som lärarna känner sig maktlösa inför är de ungdomar som inte kommer till skolan och som inte trivs i skolan. Enligt den nationella enkäten Hälsa i skolan (Kouluteveyskysely) 2008 anser att 30 procent av grundskoleelever att de lider av dålig arbetsatmosfär i skolan och 31 procent upplever att de inte blir hörda. Hur skall lärarna kunna hjälpa unga i dessa situationer och även de svagt presterande ungdomarna. Vad beror de ungas problem på? Lärarna säger att de behöver hjälp utifrån skolan för att kunna stöda och hjälpa ungdomarna. Lärarna önskar samarbete med hemmen och att föräldrarna tar sitt ansvar.

Detta har väckt mitt intresse. Kan någonting göras? Vad har man gjort tidigare? Hurudan är lärarens, kuratorns, rektorns samt föräldrarnas roll? Hurudant stöd får och behöver eleverna, föräldrarna och lärarna?

Utgående från ovanstående problematik i skolan valde jag som skolkurator att tillsammans med en lärare göra en enkät i en klass där lärarna känner sig maktlösa. Ungdomarna fick svara på olika frågor om skolgången, klassandan osv. Skalan var mellan 1 – 10. Efteråt sammanställde vi enkäten och gick igenom den tillsammans med klassen.

Av de tjugo ungdomar i klassen som besvarade enkäten var det bara en som inte ville ha avgångsbetyg, de flesta ville dessutom ha ett bra avgångsbetyg. Det här var överraskande för dem själva. Hur trodde de att de skall få ett sådant? Då vi gjorde enkäten hade de knappa 160 skoldagar kvar. Som ett resultat av enkäten började läraren ta i bruk gröna, gula och röda kort som eleverna själva fick använda för att tala om att arbetsfreden blev störd. Målet med den här enkäten var att kunna få eleverna att själva åstadkomma bättre arbetsro i klassen. Vi fick även lov av ungdomarna att visa resultaten för föräldrarna på

föräldramötet dit alla föräldrar kom. Föräldrarna tyckte det var intressant att få ta del av enkäten och de tyckte det var en bra idé att använda kort.

I enskilda samtal med ungdomar från klassen efter enkäten var en kille arg och sade: ”Varför gör ni det här först nu? De här borde ha gjorts för länge sedan, inte är det någon idé numera. Nu e de ju försent”. Han berättade att han har lidit oerhört utav stämningen i klassen. Han sade att det är första gången någon frågar och är intresserad av hur det är och försöker göra någonting. Det här är inte en mobbad kille men tydligt frustrerad så till den grad, att hans skolmotivation lidit av situationen och han kände sig deprimerad. I samtal med föräldrar har de framkommit att de känner sig själva hjälplösa många gånger och vet inte vad de skall göra för att de unga skall ”skärpa sig i skolan”.

Efter samtal med både ungdomar, lärare och föräldrar har jag funderat på om det är möjligt att bygga upp en samtalsmodell mellan kurator och föräldrar, kopplingen föräldrar – skola. Jag har blivit mera övertygad om att arbetet borde börja redan då ungdomarna börjar i åk 7. Föräldrastödet är så oerhört viktigt för ungdomarna men det verkar som om föräldrarna inte riktigt vet hur de skall handskas med sina ungdomar. Efter den grundläggande utbildningen kunde man kanske kunna använda modellen vidare till andra stadiet dvs. yrkesskola, gymnasiet osv. där föräldrastödet fortfarande är mycket viktigt.

En av vår tids forskare i drop-outs, Komonen (2001, 17-18), säger att trots allt är ungdomarnas intresse för utbildning stark och största delen förstår vikten av att utbilda sig och fortsätter till andra stadiers utbildning trots att de inte trivs. Därför anser jag det vara viktigt med det sociala stödet som stöder inläringen. Och därför är det relevant att försöka göra en modell som stöder övergången till andra stadiet.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med mitt arbete är att ta reda på hur skolkuratoren kan stöda föräldrar för att de i sin tur skall kunna stöda sina ungdomar på bästa möjliga sätt i skolgången och skolmiljön. Utifrån detta syfte blir den tillämpade delen av mitt arbete en modell för samarbete mellan kuratorn och föräldrarna till ungdomar i åk. 7 – 9. Frågeställningarna är: Vilken är skolkuratorns roll när det gäller att stöda föräldrarna i ungdomarnas skolgång? Med hurdana samsarbetsmetoder kan skolkuratoren stöda föräldrarna?

Jag har valt att avgränsa mig till att bara använda begreppet föräldrar fastän vårdnadshavaren även kan vara en ensam förälder eller någon annan vuxen som har hand om den unga. Personligen vill jag kalla eleverna i årskurs 7 – 9 för ungdomar istället för barn, fastän skolans värdegrund talar om barnet. Ur skolkuratorns perspektiv ser jag det som naturligare att prata om den unga då lärarna pratar om elever. Fastän det inte längre heter ”högstadiet” då man avser årskurserna 7 – 9 i den grundläggande undervisningen, så nämner jag ändå högstadiet ett par gånger. Ibland förkortar jag även årskurs till åk.

Eftersom slutprodukten skall kunna användas som ett verktyg i det praktiska arbetet separat från slutarbetets teoridel, är alla bilagor placerade sist i samband med arbetsmodellen. Arbetsmodellen har annan typ av text för att skilja åt den från teoridelen.

1.3 Projektet På Rätt Spår ”PRS”

Uppdragsgivaren för mitt examensarbete är Folkhälsan. Examensarbetet är en del av projektet På Rätt Spår. Meningen med projektet På Rätt Spår är att hitta olika arbetsmetoder för att undvika att ungdomar avbryter sina studier. Min personliga målsättning inom projektet är att fördjupa mig i det förebyggande sociala arbetet med ungdomar tillsammans med föräldrar.

Projektet På Rätt Spår är ett EU/ESF- finansierat hälsofrämjande utvecklingsprojekt för tiden 2008 – 2011 med Folkhälsan som projekt ägare. Målgruppen är ungdomar 15 år fyllda och hemmahörande i huvudstadsregionen eller Västra Nyland. Projektets syfte och kvalitativa mål är att via empowerment stöda ungdomar till självhjälp genom att utveckla arbetsmodeller och testa metoder som stöder och motiverar ungdomar så de inte tappar

motivationen, presterar svagt, avbryter studierna efter den grundläggande utbildningen eller avbryter sina studier de påbörjat inom det andra stadiet. Inom ramen för mitt YH socionomexamensarbete kommer jag att samarbeta med projektet för att utveckla hur bryggan mellan första och andra stadiets utbildning kan ske så smidigt som möjligt med fokus på högstadietiden.

1.4 Metod och genomförande

Då syftet med mitt examensarbete är att det skall leda till en modell, för hur kuratorer kan stöda föräldrar till att stöda sina ungdomar har jag valt att göra en litteraturstudie för att ta reda på med vilka metoder skolkuratoren kan stöda föräldrarna till ungdomar inom den grundläggande undervisningen. Mitt arbete omfattar en teoridel och en tillämpad del för kuratorer inom området. Jag har även bekantat mig med olika modeller och metoder som redan har använts för att få ett bra samarbete mellan skola och föräldrar, föräldrar - ungdomar. Exempel på sådana metoder som redan används är Folkhälsans Föräldrakraft, Aktivt föräldraskap av Thomas Gordon, Mannerheims barnskyddsförbunds ”Kasvattajien aktivoinnin opas” och Ta upp oro och Framtidsdialogmötet. Jag har strävat efter att välja litteratur med socialpedagogisk förankring.

Skolans värdegrund har stått som grund för examensarbetet och jag har försökt välja litteratur som anknyter till den. Jag har varit mest intresserad av inhemsk och svensk litteratur med socialpedagogisk förankring, som stämmer in på våra förhållanden. Jag har även hittat och använt mig av intressant information via internetkällor.

Jag valde litteratur skriven av personer som själv har erfarenhet av att ha arbetat både med föräldrar och med ungdomar bl.a. Hafstad & Övreeide (2001): Föräldrafokuserat arbete bland barn, som strävar till att göra föräldrarna med deras egna resurser, mera aktiva i förhållandet till den unga när det uppstår problem. Samtidigt innebär detta att föräldrarna görs mer ansvariga, med motsvarande utmaningar för oss professionella. En del av litteraturen är rätt föråldrad men är relevant ännu idag. Min litteraturstudie baserar sig på vetenskaplig litteratur. Olika metoder för socialt arbete har de senaste åren utvecklats och en del är bekanta för mig ifrån tidigare erfarenheter. Mycket av det kan med fördel användas i arbetet i skolan.

Jag har också bekantat mig med litteratur som inte direkt har med examensarbetet att göra, men som har hjälpt mig att förstå skolans värld. I min modell har jag utgått ifrån Folkhälsans material för föräldramöten, Ta upp oron och Framtidsdialogen. Jag har även samtalat med lärare, kuratorer, studiehandledare, föräldrar och elever.

En utmaning i min skrivprocess som jag bör vara medveten om är att tänka på att hålla balansgången, d.v.s. skillnaden mellan min yrkesroll som skolkurator och skrivare av examensarbetet som är ett lärdomsprov.

2 Skolmiljön och elevvården

Den ungas studiemiljö består av både fysiska, psykiska, sociala och pedagogiska faktorer, vilka alla påverkar lärandet och känslan av trygghet samt hur medryckande eleven upplever det dagliga arbetet. Grunden för skolans fostransansvar är att de vuxna har gemensamma spelregler och är konsekventa i sitt handlande (Utbildningsstyrelsen, 2007). Begreppet skolklimat kan enligt forskare ses som ett samlingsbegrepp för den sociala och fysiska miljön. Samspelet mellan olika personalgrupper och mellan lärare och elever; normer, attityder, förväntningar och värderingar samt den fysiska och materiella miljön påverkar skillnaderna i skolklimatet, kulturen och den anda som råder i en skola och som gör att ingen skola är den andra lik (Maltèn, 1997, 65). Maltèn tar också upp begreppet skolkod (1997, 65), om den sociala - och fysiska miljön och nämner forskare Arfwedson & Lundman (1984), som ser det ur ett organisationsperspektiv. Enligt dem bildar skolkoden ett lokalt tanke- och handlingsmönster, en slags oskriven lag som dominerande riktninggivare, som talar om vad man får och inte får göra, i det dagliga arbetet på en skola. Skolklimatet eller koden kan främja skolutveckling eller t.o.m. motarbeta förändring. Skolkoden präglas också av tvånget att underordnas olika påbud från staten och kommunen. Den yttre kontexten, skolans närmiljö, och den inre kontexten, skolans historia – pedagogiska tradition är av stor betydelse för skolans utveckling (Arfwedson, 1983, 29-30). Skolkuratoren är med och påtalar förändringsbehov i skolmiljön för att skapa en hållbar utveckling och samverkar med samhällets resurser.

2.1 Miljö och värdegrund i årskurs 7 – 9 inom Hangö stad

I lagen om grundläggande utbildning (13.6.2003/477) (29§), stadgas om rätten till en trygg studiemiljö. Det betyder att alla elever skall ha samma möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen oberoende av orsaker som kan uppkomma på grund av avståndet till skolan, psykiska, sociala och ekonomiska faktorer. Det här poängteras också i Utvecklings- och resursplanen för Hangö stads bildningsväsen (2001, 19). Skolan skall vara en plats dit det är gott att komma. Det är viktigt att eleven känner att man bryr sig om eleven som person och att eleven skall kunna lita på att få hjälp och stöd av en trygg vuxen. Skolans regler garanterar arbetsro för var och en i arbetsgemenskapen.

För att kunna fortsätta utbildningen på andra stadiet förutsätts en utbildningsgaranti – en möjlighet för eleven att fortsätta sin utbildning i gymnasiet eller yrkesutbildningen efter den grundläggande utbildningen. Här har utbildningsanordnaren precis som i grundutbildningen skyldighet att garantera den unga en trygg inlärningsmiljö (Länsstyrelsen, 2010).

Hangö högstadium har utarbetat en värdegrund; Lära för livet (se Arbetsmodellen), som delas ut till alla hem då den unga skall börja i högstadiet och handlar om hur skolan bäst stöder skolgången. Den är indelad i vad skolan ansvarar för, den ungas ansvar och vad man som förälder ansvarar för. Från det sociala perspektivet sett, är det viktigt att skilja åt vilka saker kuratorn kan och inte kan påverka med de medel som står en skolkurator till buds i det förebyggande sociala arbetet.

Slutprodukten i detta examensarbete, dvs. arbetsmodellen för kuratorer baserar sig delvis på Hangö högstadiums miljö- och värdegrund. Värdegrunden omfattar många värdefulla punkter men i detta arbete behandlas endast de punkter som anses betydelsefulla för utformningen av arbetsmodellen. Här nedan presenteras några punkter och dessa ligger som grund i samtalen med föräldrarna.

- Att den unga möts med vänlighet och respekt, att varje ungdom behandlas individuellt och får stöd efter behov.
- Att föräldrarna visar att skolan är viktig för den ungas lärande genom att ta en positiv grundinställning och visar intresse för den ungas skolgång, deltar i föräldramöten och utvecklingssamtal.

- Att föräldrarna understöder skolans regler - skolan fungerar precis som en familj, en viss grad av ordning. Att föräldrarna stöttar sin unga med dess hemuppgifter och ser till att de sköts.

- Att den unga är utvilad, kommer i tid och har ätit frukost.

Oker – Blom (2004) refererar en svensk lärare i en intervju för skriften *Med demokrati som uppdrag* ”Man kan aldrig reducera värdegrundsarbetet till ett färdigt program som man ska arbeta sig igenom eller till några lektioner som man river av med ungarna. Och sen är det gjort. Utan det handlar om hur jag är och att jag vågar ta språnget ut i det okända med barnen och tillsammans med dem levandegöra dygderna och värdena i varje stund... Det är i de vardagliga samtalen som värdegrunden blir tydlig och det är där vi måste jobba.”

Berger Hareide (Oker – Blom, 2004) menar att det är viktigt att värdegrundsdiskussioner förs i skolan. Enligt honom finns det minst tre viktiga orsaker till att vi bör ta värdefrågorna på allvar i vårt arbete med unga: För det första behöver samhället en värde diskussion. Vi kan fråga oss om vi håller på att skapa ett samhälle där det inte finns några värden, men allt har sitt skyhöga pris? För det andra därför att barn och unga behöver värde diskussionen för sin egen del. Allt kan inte ha samma värde i livet och barn och unga behöver vägledning i de många olika val de ska göra. Till sist därför att vi vuxna behöver det för vår egen del och i rollen som uppfostrare, föräldrar och pedagoger.

2.2 Skolkuratorns roll

Skolkuratorns grunduppgift utgår från barnskyddslagen. För att förebygga och övervinna sociala och psykiska svårigheter som hänför sig till skolgången och elevernas utveckling skall kommunen för eleverna inom förskoleundervisning, grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning samt förberedande undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ordna skolkuratorstjänster som ger adekvat stöd och handledning. Enligt barnskyddslagens (417/2007) 9§ skall tjänsterna även främja ett bättre samarbete mellan hem och skola. Skolkuratoren gör förebyggande socialt arbete i skolan för att förhindra att den ungas situation förvärras, det här har man ännu nyligen uppdaterat i (§ 3a) i Barnskyddslagen 12.2.2010/88. Målet för arbetet är att känna igen och förutse i ett tidigt skede, sådana ogynnsamma faktorer i den ungas och familjens livssituation, som kan

försvåra barnets utveckling och inläring (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2009:34) och att stöda den unga i positiv riktning för deras välmående, utveckling i sin helhet, skolgång samt främja hela skolsamfundets välmående (Skolkuratorer ry. 2008).

Alla i skolan, både personal och ungdomar, måste ta socialt ansvar för varandra samt för skolans verksamhet. Till skillnad från övriga i skolan har kuratorn socialt arbete som huvudarbetsuppgift. Skolkuratorn är skolans socialarbetare och stöder utbildnings- och fostringsarbetet i skolan (Aaltonen m.fl. 2003, 232-235) samt gör förebyggande barnskyddsarbete. Kuratorns huvudroll är att finnas till för eleven, att stödja och hjälpa eleven genom grundskolan mot andra stadiets utbildning. Allt som tangerar elevernas psykosociala hälsa ingår på ett eller annat sätt i skolkuratorns arbetsuppgifter, både på individ-, grupp- och organisationsnivå. I detta arbete ingår att skapa möjlighet till förändring och utveckling utifrån en helhetssyn, både i det enskilda elevarbetet och i det övergripande förebyggande arbetet. För att kunna stöda den ungas förmåga att behärska sin egen livssituation behöver skolkuratorn stöd av skolans övriga personal och föräldrar. Skolkuratorns arbete med enskilda elever är det mest tidskrävande i arbetet. I arbetet utgår skolkuratorn från elevens synvinkel och kartlägger samt beaktar elevens nätverk. Skolkuratorns arbetsmetoder består av stöd till eleverna och vårdnadshavarna, enskilt eller tillsammans, stöd till klasser och grupper, nätverksarbete, planerings- och utvecklingsarbete (Saarinen & Heikkilä 2008, 165 - 170).

En ung person kan få hjälp av skolkuratorn också i frågor som gäller hans eller hennes eget liv och utveckling. Ofta vänder de sig direkt till kuratorn. Problemen handlar ofta om relationssvårigheter, hemförhållanden, mobbning samt skolleda och skolknig.

Föräldrarna kan diskutera med skolkuratorn om situationen i hemmet eller om uppfostringsfrågor. Skolkuratorn arbetar i huvudsak i skolan men gör också hembesök. Tillsammans med föräldrarna och skolans övriga vuxna söker skolkuratorn lösningar på problemsituationer. Samtalen kan vara utredande, stödjande, motiverande eller av kriskaraktär. I skolkuratorns arbetsuppgifter ingår även att ge information och service i sociala frågor samt vid behov hänvisa vidare till andra tjänster och stödåtgärder, samt att samarbeta med andra myndigheter ex. barnskyddets socialarbetare, familjerådgivningen och hälsovården, ungdomsväsendet, församlingen och polisen. Skolkuratorn arbetar i huvudsak med förebyggande hälsofrämjande arbete tillsammans med skolpersonal såsom värdegrund, likabehandling och mobbingarbete samt med fortlöpande insatser. Som skolkurator arbetar man med skolans sociala miljö, ger stöd och vägledning till lärare och

övrig skolpersonal. Kuratorn jobbar för att alla skall trivas i skolan. Kuratorns specialområde omfattar bl.a. sociala utredningar och bedömningar av barnets helhetssituation, I arbetet utgår skolkuratorn från elevens synvinkel och kartlägger samt beaktar elevens nätverk nätverksarbete, samarbete med barnskyddet samt planering av skolans stöd till barn och unga, som lever i socialt svåra situationer (Dahlgren & Ikäheimo 2002).

Mest sysselsätter elevernas brist på skolmotivation skolkuratorn. De unga hungrar efter vuxna. Kuratorn upplever sig i första hand vara socialarbetare men ser sig nog lika mycket som uppfostrare. Juhila konstaterar i sin bok *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina* (2006) fyra olika egenskaper i klientrelationen som behövs inom det sociala arbetet, anknytning och kontroll, kompanjonskap, omsorg och interaktion. Så också i skolans sociala arbete, även om undersökningar påvisat att det främst är anknytning och kontroll som är gällande inom skolvärlden.

I sin avhandling, "Ingen bryr sig ändå" refererar Öhman (2006, 40) till Kurtèn-Vartio (2005,77), Bauman (2002) och Suutari (2002, 99,125) om hur människor idag i allt högre grad lever från dag till dag i samhällen där allt befinner sig under ständig förändring. Förr satt hela familjen efter arbetsdagens slut tillsammans och åt middag och pappan berättade hur dagen på arbetet varit, vad han hade gjort och vad som annars hade hänt. Vid dessa tillfällen förmedlades kunskap om arbetet, arbetslivet, arbetsvillkoren och de rådande värderingarna överfördes från en generation till en annan. Idag förekommer detta mera sällan. Familjerna har inte längre tid att sätta sig runt samma matbord och de unga vet inte riktigt vad föräldrarnas arbete går ut på. I det postmoderna samhället kan vi se avsaknaden av bärande skyddsnet och frånvaron av offentliga rum. I stället har vi fått en ökad individuell frihet som skapar nya möjligheter men som också gör det svårt att hantera gemensamma sociala frågor och problem, sociala angelägenheter. De sociala nätverken har förändrats, förändringen har lett till att det gemensamma ansvaret förlorats, det är inte längre självklart att ta hand om varandra i näromgivningen. Enligt experter är det enorma behovet av vuxna ett vardagligt inslag och förorsakar otrygghet hos barn och unga.

Skolkuratorns arbete med ungdomars problem har traditionellt varit inriktat på att försöka kompensera och reparera de skador den unga varit utsatta för. Och tidigare har föräldrarna delvis varit tämligen passiva medspelare vid utredningar, behandlingar och åtgärder. De har ofta inte själva aktivt hjälpt till att utveckla sig i relationen till den unga (Hafstad & Övreeide, 2001, 14). Av egen erfarenhet av att under flere årtionden ha arbetat inom

barnskyddet har jag kunnat konstatera att föräldrar inte heller alltid har getts möjlighet härtill.

Då är det viktigt att kommunikationen fungerar på ett sådant sätt att familjen och systemet kan arbeta sig fram mot nya insikter och självförståelse. Om stödet innebär att professionella tar över föräldrarnas uppgifter eller påpekar fel hos dem är det inte säkert att det uppstår interaktiva reparationer. Ungdomar och föräldrar behöver en egendefinierad och så trygg plattform som möjligt för att de skall kunna förhålla sig till varandra och kommunicera på ett sätt som möjliggör förändring och utveckling och bli sedda och respekterade. Otrygghet skapar svårigheter med att kunna ta in något nytt genom kommunikation. Skolkuratoren kan med sitt stöd bidra till att samspelet mellan den unga, föräldrar och skola är så trygg som möjligt, genom att vara en vuxen i skolan, som är i stånd att reagera på den ungas behov samtidigt som den handlar å den ungas vägnar utifrån långsiktiga sociala mål. En förutsättning för att den unga skall känna sig trygg i sin skolmiljö är att den unga ges möjlighet att knyta an till vuxna välkända och tillgängliga personer i skolan. Den unga måste ha föräldrarnas "lov" att göra detta (Hafstad & Övreeide, 2001, 13).

2.3 Elevvård och vänelevsverksamhet

Elevvårdsarbetet är ett relativt diffust begrepp för föräldrarna och många känner rentav inte alls till att det finns en elevvårdsgrupp i skolan, än mindre vem som hör till elevvården. För en god känslomässig och social utveckling är förutsättningen en inlärningsmiljö, där den unga känner sig omhändertagen och kan lita på att få hjälp av vuxna om han råkar i svårigheter. Därför tycker jag det är viktigt att också nämna den trygghetskapande verksamhet som både elevvården och vänelevsverksamheten innebär både för den unga och för föräldrar. En fungerande elevvård visar att man kan lösa problem i samråd, att man kan föra öppna dialoger, att man kan aktivera nätverk om svårigheter uppstår och att man kan diskutera även svåra saker.

Skolans elevvårdstjänster är lagstadgade öppenvårdstjänster som skall stöda den unga i skolarbetet samt föräldrarna i deras fostringsuppgift. Enligt lagen om grundläggande utbildning 1998/628 (31a §), gymnasielagen (29a §), lagen om yrkesutbildning (37a §) har den unga rätten till avgiftsfri elevvård. I elevvårdsarbetet ingår att sörja för tryggheten, både den fysiska och psykiska, samt att främja och upprätthålla de ungas eller studerandes

studieframgång, hälsa samt sociala välfärd och stödåtgärder enligt länsstyrelsen för södra Finlands län (2010).

I enlighet med 9§ i barnskyddslagen (2007/417) ska kommunen för att förebygga och övervinna sociala - och psykiska svårigheter som hänför sig till skolgången och elevens utveckling ordna ett tillräckligt stöd- och handledningssystem för elever i den grundläggande utbildningen. Dessa skall bestå av nödvändiga åtgärder för att stöda skolgången samt att främja ett bättre samarbete med hemmet, oberoende av vilken instans som ordnar undervisningen.

Enligt utbildningsstyrelsens meddelande (3.6.2010) påvisar en undersökning från hösten 2009 att det fortfarande finns stora skillnader i hur elevvården sköts i skolorna. I många skolor förekommer brist på elevvårdspersonal, bl.a. skolkuratorer. Därför kommer bestämmelserna som reglerar utvecklingen av elevvården att förändras. Förutom förordningen av skol- och studerandehälsovård kommer även ändringen av lagen om grundläggande utbildning att innehålla bestämmelser som styr det yrkesövergripande samarbetet inom elevvården, målen för elevvården kommer att preciseras och bestämmelser om ordnandet av resurser och finansiering både på nationell och på lokal nivå, säger Timo Lankinen på Utbildningsstyrelsen. En enhetlig elevvårdsguide kommer att publiceras i december 2010 på finska. Meningen är att elevvårdsguiden skall stödja det yrkesövergripande samarbetet inom elevvården och främja elevvården redan innan bestämmelserna träder i kraft. Vidare konstateras att föräldrarna deltar mycket litet i utvecklingen av elevvården.

Inom den grundläggande utbildningen i Hangö årskurs 7 – 9 arbetar en yrkesövergripande elevvårdsgrupp. Elevvårdsgruppen består av rektor, specialläraren, studiehandledaren, hälsovårdaren, skolkuratoren, ibland psykologen och sammanträder en gång i veckan. Verksamhetsidén är att främja den ungas skolgång och välmående genom att erbjuda den unga, föräldrar och skolornas personal psykolog- och kuratorstjänster. Elevvårdsarbetet är målinriktat med konkreta åtgärdsförslag. Till elevvårdsmötet kan den unga kallas att delta samt föräldrar. Alla möten protokollförs och förvaras hos rektorn.

Som jag tidigare nämnde behöver skolkuratoren stöd av skolans övriga personal, dit räknar jag även både vaktmästare och städpersonalen som är av stor betydelse i egenskap av att vara vuxna i skolan som gör ett viktigt omsorgsarbete bland eleverna och följer med vad som händer både i skolan och utanför.

2.3.1 Studiehandedarens roll

Den mångprofessionella arbetsinsatsen, som utgörs av speciallärare, hälsovårdare, rektor och lärare, är mycket viktig och allas specialkunnande är har stor betydelse. Eftersom studiehandedaren har en mycket speciell roll vid skolövergångar är studiehandedaren en mycket betydelsefull samarbetspartner för kuratorn i detta arbetes slutprodukt, dvs. arbetsmodellen för stöd till föräldrar.

Vid sidan av skolkuratorn har skolans studiehandedare en viktig roll, både inom elevvårdsgruppen då det gäller de ungas studieframgång och uppföljningen av den samt då det gäller skolk och begynnande svårigheter med skolgången. Studiehandedaren både undervisar i studiehandedning samt ger individuell handledning. I åk.7 handlar det mest om studieteknik samt om stödsamtal i frågor som har med skolgången och studierna att göra på allmän nivå. På åk. 8 förekommer det studiehandedning endast en period, då repeteras studietekniken och man börjar bekanta sig med fortsatt utbildning. De ungas första praktikperiod infaller nu och man går igenom vad det innebär.

Under åk. 9 informerar studiehandedaren om utbildningar, utbildningsvägar och yrken, dels gemensamt men mera med inriktningen mot det individuella planet. Studiehandedaren ansvarar för elevernas praktikperioder som också infaller på åk. 9. Studiehandedaren ger individuellt stöd då det gäller svårigheter med yrkesval. Studiehandedaren har en viktig roll i övergången till andra stadiet. Förändringar i samhället, arbetslivet samt utbildningspolitiken har ökat behovet av handledning. Även föräldrar har möjlighet att kontakta studiehandedaren för råd då de skall stöda den unga i slutskedet av den grundläggande utbildningen då den unga ska göra allt fler självständiga val och fatta beslut inför framtiden (Aaltonen, m.fl. 2003, 232-235).

Studiehandedaren följer också upp och ser till att de unga har en studieplats då de går ut grundskolan. Tyvärr tar studiehandedarens arbete slut då eleven slutfört den grundläggande utbildningen. Då upphör även uppföljningen av fortsatta studier. Det finns inte heller någon nationell strategi för hur man tar i avbrott från utbildningar men ett flertal projekt håller på att utvärderas för att få fram en modell för hur man bäst förebygger och ingriper vid avbrott från utbildningen (Julkunen & Öhman 2005, 9). Projektet På rätt spår är ett sådant projekt.

2.3.2 Vänelevsverksamhet

Eftersom jag ser vänelevsverksamheten som en mycket viktig del i arbetet för att de nya sjuorna skall knyta an till skolan, och lära dem hantera konflikter tycker jag att det är relevant att jag också tar med dem i min modell. För sitt arbete behöver väneleverna de vuxnas stöd, också föräldrarnas.

Mannerheims barnskyddsförbund inledde vänelevsverksamheten, som kom ursprungligen från USA år 1972. På nästan 40 år har vänelevsverksamheten utvecklats till ett omfattande och mångsidigt nätverk som brett ut sig över hela landet. Det kan vara intressant att veta att vänelevsverksamheten uppkom som ett svar på oron för ungdomars användning av droger och till en början koncentrerades arbetet på att motverka narkotika. För närvarande finns vänelever i närmare 90 procent av årskurserna 7 – 9 i den grundläggande utbildningen. Vänelevsverksamheten kan se rätt så olika ut i olika skolor, det finns skolor som har vänelevsverksamheten som ett tillvalsämne. Vänelevsverksamheten är kamratstöd och kamraterna har en stor betydelse för hur de ungas attityder och normer formas. De unga stöder varandra genom att diskutera och ordna gemensam verksamhet. Verksamheten ökar de ungas ansvarskänsla gentemot varandra, deras möjligheter att påverka samt samarbetet i skolan (Huusko, M. 2006, 9). I Svenskfinland har den spridit sig inom åk 7 – 9 fr.o.m. 1990- talet och tutorverksamheten inom andra stadiets utbildningar ökar stadigt (Ajalin & Öhman 2010).

Målet med vänelevsverksamheten är att främja goda kamratrelationer, trivseln i skolan, gemensamt ansvar och ett tryggt och spontant klimat i skolan och ökar samarbetet mellan elever och lärare. Väneleverna är elever i skolan och de vet vad som rör sig i de ungas värld (Huusko, M.2006, 9). Väneleverna förhindrar mobbning genom att ingripa, fungera som rollmodell och informerar någon vuxen om eventuella problem. Väneleverna är flere ögon och öron i vardagen. Kamratstödet påskyndar nybörjarnas anpassning till skolan, skapar gemenskap och ökar tryggheten i skolan. Det är värdefullt att lära känna varandra över åldersgränserna och att kunna samarbeta med olika årskurser. Kamratstödande verksamhet ger möjlighet att föra dialog, att fungera som en länk mellan elever och lärare inom skolan och utvecklar en social gemenskap i skolan, ökar elevernas aktivitet att påverka. Kamratstödande verksamhet stärker den sociala kompetensen hos eleverna, samt de grundläggande normerna för hur man fungerar i grupp. Eleverna lär sig att identifiera

sig själv och andra och lär sig lösningsmodeller för att klara av konflikter. Ansvarskänslan hos de äldre eleverna utvecklas av att fungera som vänelever och pedagogiska arbetets grundtankar syns i vänelevsverksamheten genom att verksamheten går ut på upplevelser, kreativitet, kollektivitet, interaktion. Jag nämner längre fram hur viktigt det är att ungdomar behöver vänner för att lära sig det sociala spelet och interagera med människor omkring dem och här gör väneleverna en betydande insats. Föräldrar är också nöjda med vänelevsverksamheten och känner sig trygga då de vet att alla elever tas med. Skolkuratoren handleder väneleverna. Beroende på skola kan det vara endera skolkuratoren eller lärare, ibland ungdomsarbetare som handleder väneleverna (Ajalín & Öhman, 2010).

3 Motivation och informella nätverk

En central del i samarbetsmodellen som jag skapar är att föräldrar skall kunna stöda sina ungdomar att hitta och hålla kvar motivationen. Till den ungas informella nätverk hör föräldrar, kamrater, vänner, fritidsintressen.

Jag har blivit överraskad av den likgiltighet många elever visar mot skolarbetet. Lärare säger att eleverna är slöa, måste ledas och studiehandledarens oro gäller hur de skall klara sig med fortsatta studier. Det egna initiativet saknas och elever t.ex. räknar med att läraren ordnar allt för dem. Curling föräldrar har jag hört talas om men jag undrar, kan det finnas curling lärare? En curlingförälder gör allt för att sopa rent framför sina barn så att de snabbt, lätt och smärtfritt ska ta sig fram i livet, säger Bent Hougaard i Erica Elmbergs intervju (2008).

Alla är vi både praktiker, ledare och forskare överrens om att för att nå framgång behövs motivation. Men vad är egentligen motivation och vad kan man göra för att höja en elevs motivation? Litteraturen talar om två olika sorters motivation: den inre motivationen och den yttre (Holmberg, 2009).

3.1 Motivation och delaktighet

Enligt Imsen (2000, 271, 278, 390) handlar motivation om hur känslor tankar och förnuft flätas samman och ger färg och glöd åt våra handlingar. Känslor och förväntningar ligger

före en aktivitet, de följer med medan vi utför aktiviteten och de lägger sig som en slöja runt minnet av handlingen. Motivationen anges ofta som det som orsakar aktivitet hos individen, det som håller aktiviteten vid liv och det som ger den mål och mening, det centrala när det gäller att förstå mänskligt beteende. Hon säger att motivation är ett ord som vi använder i dagligt språk, ofta används det i oönskade och negativa sammanhang. Då eleverna i en klass är bråkiga, okoncentrerade och upptagna av helt andra saker än det läraren håller på att gå igenom, talar man om brist på motivation. I kriminella sammanhang frågar man gärna om motivet till en olaglig handling, vad den skyldige velat uppnå eller vilka mindre gynnsamma personlighetsdrag som låg bakom. På så sätt antyds det att motivation är ett begrepp som vanligtvis används, när det rör sig om förhållandevis målinriktade handlingar och att orsakerna kan vara av ”yttre” natur genom att det är något speciellt man vill uppnå eller av inre natur genom att det är vissa personlighetsegenskaper som ligger som grund.

I mer positiva sammanhang som har med motivation att göra används olika ord och uttryck som positiv, pliktuppfyllande, uthållig, tillmötesgående, intresserad, aktiv. Gemensamt för båda motivationsformerna är en lustbetonad erfarenhet eller förväntan, antingen det är inre glädje med något man gör eller hopp om belöning i framtiden som är källan till aktiviteten. Pigga och initiativrika personligheter skapas inte genom att styra dem utifrån, vägen till motiverade elever går genom frihet under ansvar, önskar man verkligen bygga upp den inre motivationen hos våra ungdomar, lyckas det inte med ögonblickets lockelse eller yttre knep. Motivering hänger ihop med genomgripande egenskaper i hela skolans anda och berör innehållsmässiga, materiella och sociala ramar som kan sammanfattas i begreppet skolkod (Imsen.2000, 278, 390).

Maltèn (1997, 88) talar om en självförverkligande människa som han kallar det. En människa upplever mycket lite motivation om hon eller han utsätts för yttre kontroll och hot om straff. En självförverkligande människa har en inre drivkraft som fungerar som motivation och människan vill utöva egna aktiviteter för att uppnå egna mål. Genom att aktivt vara kreativ och använda sin fantasi samt ta ansvar så utvecklas människan hela tiden mot ett s.k. självförverkligande. Detta gäller inte bara vuxna människor, utan även ungdomar.

Linda Vesterlund säger i sin studie (2008, 20), ”Femtonåriga pojkars positiva och negativa framtidsscenarier – interna och externa påverkningsfaktorer” Att ett tydligt framtidsperspektiv kan motivera människor att nå sina mål.

För att den unga skall känna sig motiverad behöver den unga stöd och uppmuntran samt känna sig delaktig i det den gör säger Öhman (2006, 71) och konstaterar utifrån sin studie av ungdomar att de ungas delaktighet i skolmiljön är viktig – en stark känsla av sammanhang ger större motivation. Om åsikter som de unga haft leder till förändringar i skolmiljön, är det inte nödvändigtvis dessa förändringar som förbättrar elevernas välmående, utan det att eleverna själva fått vara med och påverka.

Om den unga får uppleva omvärldens växande tilltro till den egna förmågan, att kunna klara av saker och ting och hantera sig själv och sin situation på ett konstruktivt och socialt acceptabelt sätt, blir den unga allt mer delaktig i sin egen situation och får på så sätt allt större möjlighet att styra och ha inflytande (Brännlund 1991, 45).

Enligt Björkesten (2010) är grundfrågan inte om, utan hur, föräldrar skall vara engagerade i skolan, då samarbetet numera är definierat både i vår lagstiftning och i läroplansgrunden, det här stöder även forskning som visar att barn till engagerade föräldrar mår och presterar bättre.

Av erfarenhet som förälder och av att ha varit aktiv som ”klassmamma” för att arbeta för klassens goda gemenskap, har jag kunnat konstatera att det finns föräldrar som inte känner sig bekväma att delta i diskussioner med många deltagare, därför är det skäl att fundera ut andra alternativ.

De unga behöver få känna att någon bryr sig och de efterlyser mera diskussion, interaktion och flexibilitet. En god gemenskap och rutiner verkar vara viktiga saker att prioritera. Skolan kunde bli mer demokratisk och ge unga större möjlighet att känna sig delaktiga Öhman (2006, 74).

Specialsvårigheter med skolgången, som leder till dålig skolmotivation kan vara kamratsvårigheter, mobbning, familjeproblem, rusproblem, krissituationer.

3.2 Inlärningssvårigheter och motivation

En del unga har speciellt besvärligt på vissa områden. Läs- och skrivsvårigheter är något relativt vanligt och kan vara svårt och problematiskt att känna igen. Som skolkurator upplever jag att man kan ta det här till diskussion eftersom familjens förhållningssätt kan fungera som en självuppfyllande profetia och på så sätt kan socialpsykologiska faktorer

också medverka till att läs- och skrivsvårigheter förs vidare i familjer (Imsen, 2000, 252). Imsen tar upp ett exempel som är som taget ur min egen erfarenhet ifrån familjearbetet i en familj med många barn med påfallande inlärningssvårigheter. Då båda föräldrarna själv har haft problem i skolan och gått i specialklass så är det helt självklart att deras barn också har det och att de skall gå i anpassad undervisning. Det är mycket en vanlig förklaring att läs- och skrivsvårigheter skulle vara ärftligt. Båda föräldrarna hade gått i anpassad undervisning och även om det i den här familjen otvivelaktigt fanns en ärftlig komponent med i bilden blev denna förstärkt genom att det skapades negativa förväntningar i hemmet om att alla barn helt säkert skulle få problem. Här fanns förutom tanken på ärftlighet också en rädsla att inte som föräldrar klara av att stöda ett barn till att gå i ”vanlig skola med vanliga elever”, då de hade svårigheter med det sociala umgänget och levde rätt så isolerat.

Många saker kan sätta käppar i hjulet för motivationen, t.ex. koncentrationssvårigheter och dåligt arbetsminne, ADHD, sociala problem, ensamhet, mobbning, är några exempel. Olika yttre förhållanden kan också bidra, t.ex. stojigt klassrum och stressad lärare. Läs- och skrivsvårigheter kan ha många orsaker. Dyslexi är en sådan. Ungdomar med dyslexi har svårt med kopplingen mellan hur bokstäverna ser ut och hur det låter. Det kallas fonologiska svårigheter. Orsaken till att det är svårt att läsa kan också bero på ett svagt korttidsminne, vilket innebär att man kanske inte kommer ihåg hur meningen började då man kommer till slutet. Ibland kan man även ha svårt att i minnet hitta det ord de faktiskt kan och vill använda, det kallas ordmobiliseringen. Koncentrationssvårigheter kan leda till läs- och skrivsvårigheter, likaså vid problem med läsförståelsen eller arbetsminnet. Ovana med skriftspråket eller att man har ett annat modersmål kan vara andra orsaker (Lundgren m.fl. 2009).

Det är förmodligen lika vanligt att ha svårt med matematiken som det är att läsa och skriva. Ungdomar med dyslexi får kämpa extra med matematiken eftersom många uppgifter presenteras i text, och för att man kastar om siffrorna på samma sätt som bokstäverna. Det kan i vissa fall vara komplicerat att hitta en förklaring till allvarliga matematiksvårigheter. Hittar man inga andra orsaker som neurologiska, kognitiva eller pedagogiska orsaker till svårigheterna, kan det handla om *dyskalkyli*. Allt fler forskare och specialister tror att vissa personer föds med nedsatt förmåga att uppfatta antal och mängder. Matematik är det ämne som eleverna har svårast att klara sig i (Hedberg, 2009).

Tidiga insatser är viktiga men det är inte ovanligt att man först i till åk. 7 – 9 eller i gymnasiet börjar fundera på att utreda orsaken till inlärningssvårigheter. Orsakerna kan

vara att föräldrarna ibland motsätter sig tanken att barnet kan behöva stödåtgärder, föräldrarna tror ofta att det är någonting som går över. Ofta har de här ungdomarna svårigheter med självkänslan och kompisarna.

Matematiken kopplas ofta samman med intelligens och många med matematiksvårigheter betraktar sig som dumma. Många ungdomar vill inte hålla föredrag eller läsa högt inför klassen och detta återspeglar sig i klassituationen. Särbehandling kan påverka den sociala situationen, den ungas roll i gruppen. Här har kuratorn en viktig roll i att stöda hemmet till att se andra kvaliteter hos den unga samt till att uppmuntra den unga att göra saker som hon/han är bra på. Ofta har den unga hunnit utvecklat en dålig självbild. Med rätt stöd och stimulans och med utnyttjande av hjälpmedel t.ex. dator kan den unga träna upp bl.a. läs- och skrivförståelsen (Lundgren, m.fl. 2009).

För att man som förälder skall kunna hjälpa den unga att utvecklas till en trygg, positiv, mogen individ med stark självkänsla behöver den unga bli hörd, bekräftad, respekterad och göras delaktig som nämndes i föregående kapitel. Den bästa tänkbara utgångspunkt för samtal, samarbete och överhuvudtaget för relationer är ömsesidig tillit och respekt. (Brännlund 1991, 46).

Av egen erfarenhet som skolkurator är det viktigt att finnas till hands och stöda den unga till att känna sig som en del av skolvardagen och -gemenskapen, motivera dem till att hitta sin egen rätta väg. Även då en ungdom har varit mycket frånvarande på grund av illamående (skolk), återvänder till skolan behöver den unga få bekräftelse, inget överdrivet men ett hej, en nick som talar om att allt är som det ska vara, den unga behöver uppmuntran och beröm då det gått bra.

3.3 Kamratrelationernas betydelse för motivationen

Minst lika stor vikt som de intervjuade i Westerlunds studie (2008, 20) lägger vid de sociala relationerna i sin ursprungliga familj, lägger de intervjuade vid sina vänner. De kan inte föreställa sig en positiv framtid utan vänner som de tycker om och litar på hävdar Westerlund då hon tolkar Rubin & Fredstrom (2008, 20). Hon säger vidare att vänner spelar en viktig roll för unga tonåringars hälsa. Ungdomar behöver vänner för att lära sig det sociala spelet och interagera med människor omkring dem. Ungdomar utan vänner upplever en högre grad av ensamhet och det har visat sig att denna ensamhet försämrar

ungdomens psykologiska välbefinnande och anpassning. Det är viktigt att vara en del av ett socialt nätverk och rädslan för att hamna utanför denna gemenskap är påtalig.

Den intellektuella formningen riskeras också bli lidande om en elev misslyckas i de sociala förhållandena, vilket kan leda till en spiral av misslyckanden (Öhman, 2006, 25). Också forskning har visat att olika beteendeproblem och senare anpassningsproblem som depressioner, avbruten skolgång och andra psykiska problem i tonåren kan ha sin grund i problem med jämnåriga redan i en tidigare ålder genom isolering bland kamraterna eller utfrysning (Webster-Stratton, 2007,161).

Även om Webster-Stratton (2007, 161-162) mera talar om barn kan jag av erfarenhet känna igen och dra paralleller till högstadieungdomarna. Varför har då somliga ungdomar svårare att få vänner? Hon nämner att barn med besvärliga temperamentdrag – hyperaktivitet, impulsivitet och koncentrationssvårigheter – har speciellt svårt att få och behålla vänner. Bristande impuls kontroll leder ofta till aggressiva reaktioner och dålig problemlösning, bristen på inlevelse gör att de är oförmögna att se konsekvenserna av sina handlingar.

Barn som inte är duktiga på att prata med andra har man också kunnat konstatera löper större risk att bli isolerade. De vet inte hur de skall få igång ett samtal med andra, vad de skall säga och hur de skall svara positivt på andras kontaktförsök. De har svårt att komma med i grupper. I sociala sammanhang felbedömer barn med sociala problem vad som förväntas av dem; det kan leda till att de kan vara impulsiva eller störande då de går med i en grupp, har svårt att vänta på sin tur, att dela med sig. Eller så säger de kritiska eller olämpliga saker. Därför blir ofta andra barn irriterade på dem särskilt om de vill koncentrera sig på vad de själva gör eller göra något tillsammans. Det är inte ovanligt att andra barn kan känna sig hotade av hur lätt impulsiva barn blir emotionellt upprörda eller aggressiva. Då kan de jämnåriga kompisarna reagera med att göra narr av dem, isolera eller stöta bort dem. Impulsiva barn säger sig också ha inre svårigheter, som ensamhet och låg självkänsla. Det här bidrar ytterligare till deras problem med jämnåriga genom att de blir överdrivet känsliga för kommentarer från kompisar och ger dem bristande självförtroende att närma sig andra och leder till att de börjar dra sig undan. Det kan leda till dåligt rykte bland jämnåriga och klasskamrater och social isolering (Webster-Stratton, 2007, 161-162).

I föräldrasamtal med en mamma var hon ledsen över att hennes dotter saknade kompisar. Ibland kan kuratorns roll vara att bara att lyssna och stöda. Föräldrarna kan ha ångest och behöver få diskutera. Stödet kan gå ut på att få ventilera olika tankar och frågor t.ex. hur denna mamma kunde stöda dottern. Skolkuratoren är ingen auktoritet som har en lösning på föräldrarnas svårigheter, men man kan tillsammans vara nyfikna och undersökande vad gäller samspelet mellan de unga och pröva nya möjligheter att vara tillsammans som är mera tillfredställande. Föräldrarna får inga färdiga tolkningar utan i stället hypoteser som ger dem möjlighet att diskutera (Hart, 2009, 349).

Inlärningssvårigheter, fysiska problem och traumatiska händelser kan också orsaka konflikter bland ungdomar (Ekholm & Salmenkangas 2008:21) och därför säger Webster (2007, 161) att det är viktigt att lära sig konfliktlösning, samarbete och att dela med sig. Ordet konflikt härstammar från det latinska ordet *confliktus* – sammanstötning. Synonymer är strid, gräl, osämja. Det går inte att undvika konflikter, de är oundvikliga i alla mänskliga sammanhang. Stridigheter kan gälla att den ena partens beteende är i vägen för den andra partens eller att åsikter och värderingar kolliderar med varandra.

Brännlund (1991, 125) säger å sin sida att konflikter inte kan lösas endast hanteras. Konflikten innehåller cirka tio procent sakinhåll och cirka nittio procent känslomässig överbyggnad och i en konflikt har alla rätt utifrån sitt synsätt. I och med att det är så mycket känslor med så har alla rätt utifrån sina subjektiva referensramar. I vissa sakfrågor kan den ena eller andra parten ha rätt, men denna uppfattning är då en följd av det speciella synsättet från vilket frågan betraktats. Med en annan information och sett från ett annat håll kan man se saker och ting annorlunda och därmed dra annorlunda slutsatser. I en låst försvarsposition är detta dock omöjligt eftersom det förutsätter just den konstruktiva och öppna kommunikation som då helt saknas. Oftast får saktidningen då stå tillbaka tills parterna är förmögna att klara av dem. För att minska rädslan och det allmänna försvarsbeteendet är första steget att öka känslan av att vara respekterad.

Det här är frågor som skolkuratoren arbetar med så gott som dagligen, och ofta behöver den unga både stöd av föräldrar och kurator varför jag ser det som relevant att jag gör ett arbete om föräldrastöd.

3.4 Familjens betydelse för motivationen

Den unga behöver minst en, och helst någon vuxen till (familjen) som intar en sådan position och ett sådant perspektiv där de har den ungas bästa, både här och nu och på längre sikt, som ett högt prioriterat projekt i sitt liv (Hafstad & Övreeide, 2001, 14).

Forskare såsom Kimber & Molgaard (2009, 14) talar om olika risk- och skyddsfaktorer. Med riskfaktorer menar de sådana omständigheter som utsätter ungdomar för faran att hamna i olika typer av problemsituationer eller att själva få problem. Hit hör bl.a. dålig relation till familjen. Enligt Björklund & Vilen (2010) försvårar följande faktorer utveckling hos den unga; en vuxens närvaro och stöd saknas, få sociala kontakter utanför hemmet, föräldrar som inte vågar stå på sig i sitt ansvarstagande utan ger efter för lätt, man förhåller sig nonchalant till den unga, man ställer orimliga krav på den unga och misslyckanden tillåts inte.

Viktiga faktorer i den socialiseringsprocess som formar den ungas utveckling utgörs av förhållanden i familjen, föräldrarnas egenskaper och uppfostringsmetoder. Några av de kanske vanligaste påvisade riskfaktorerna utifrån statistiskt predikationsperspektiv är kriminalitet och missbruk hos föräldrar, konflikter mellan föräldrarna, skilsmässa, långvarig social stress, övergrepp/misshandel, ensamstående moder/tonårsföräldrar, stor familj, ett frekvent flyttande under barndomen, bristande omsorg och psykisk sjukdom hos föräldrarna (Andersson 2002, 154).

Tidigare nämndes olika riskfaktorer i ungdomars uppväxt, skyddande faktorer hjälper ungdomar till större motståndskraft mot yttre tryck och olika faror som lockar. En ungdom måste lära känna de socialt accepterade spelreglerna för att kunna fungera i samvaron med andra människor. De bör lära sig att skilja mellan rätt och fel, mellan äkta och fegt, mellan sanning och lögn säger barnpsykologen Bent Hougaard. Ungdomar som alltid gör vad de har lust till blir hänsynslösa, ja rena psykopater (Erica Elmberg, 2008).

Kimber & Molgaard (2009, 15) konstaterar att det har visat sig att barn som har en positiv inställning till skolan kan bättre hantera negativa gruppträck. De har förmågan att känna igen och förstå sina egna känslor och kan lära sig att hantera dem. En sådan skyddande faktor är föräldrar som både kan sätta gränser och visa kärlek samt förstår ungdomarnas behov. Dessa ungdomar blir gladare ungdomar och kommer också bättre överrens med andra runt omkring dem och det är mycket mindre risk att de skall hamna i svårigheter. Man kan inom många olika områden minska riskfaktorerna och öka de skyddande

faktorerna men självklart är det familjen som är ett av de viktigaste områdena för detta arbete.

I sin studie där Linda Westerlund (2008, 20) tar upp betydelsen av att vara en del av ett socialt nätverk konstaterar hon, att de intervjuade pojkarna upprepade gånger beskriver hur deras sociala relationer på många sätt är den viktigaste faktorn då de föreställer sig sin framtidsbild. Dessa ungdomar verkar förknippa sin familj som en trygg bas. I den situation som elever i nionde klass befinner sig i ger familjen kanske den starkaste trygghetskänslan då de står inför stora förändringar och måste göra många stora, svåra och viktiga val, som att lämna sin gamla skola, klasskompisar och lärare, välja studieplats, träffa nya vänner, kanske flytta hemifrån. Även om dessa förändringar upplevs som positiva är de dock förknippade med en viss stressupplevelse är det relevant att jag gör ett arbete om stöd till föräldrar.

Omständigheter som är av särskilt stor betydelse enligt forskare är föräldrarnas förmåga att utveckla en positiv känslomässig relation till barnet och att generellt tillämpa goda uppfostringsmetoder skriver Andersson (2002, 154), då han tolkar Kolvin m.fl.(1998), Shaw och Winslow (1997), Patterson, m.fl. (1998), Martens (1992). Stödjande och stärkande faktorer är enligt Björklund & Vilen (2010) ett gott förhållande till jämnåriga, de vuxnas stöd och förståelse samt auktoritet, ett gott inbördes förhållande mellan den ungas föräldrar, klara ideal och en tydlig moral i familjen.

4 Föräldrarnas roll i ungdomarnas skolgång

Föräldrarna har huvudansvaret för den ungas skolgång, uppväxt, fostran och välmående. För att klara av olika livssituationer behöver den unga det stöd som de får av sina föräldrar (Öhman, 2006, 32)

Föräldrarnas inställning till skolan betyder mycket för hur eleven klarar sin skolgång. Då föräldrarna förhåller sig positivt till skolarbetet gynnar det elevens skolprestationer. (Kimber, 2008). Föräldrakompetens handlar om att föräldrarna kan se på sig själv genom den ungas ögon och föräldrarnas förmåga att förändras (Hart, 2009, 349).

En av de mest centrala punkter som jag vill lyfta upp är att föräldern visar att skolan är viktig för den ungas lärande genom att föräldern visar en positiv grundinställning. I en intervju med en elev (25.8.2009) som började i sjunde klass, svarade eleven, på frågan om

det är någonting speciellt som eleven funderar över nu då den kommer till sjunde klassen, att det finns en lärare som eleven inte tycker om, t.o.m. var litet rädd för, innan eleven ens hunnit träffa läraren. Då jag frågade varför svarade eleven ”mamma tycker inte om läraren”. Föräldrar kanske inte förstår hur det påverkar om de upprepade gånger pratar illa om lärarna. En annan central punkt är att föräldern stöttar sitt barn med dess hemuppgifter och ser till att de sköts. Här har föräldern både en stödande och kontrollerande roll och för det tredje, visar intresse för barnets skolgång. I samtal med föräldrar har jag hört alltför många föräldrar säga ” jag har gått min skola” och anser att det är den ungas sak att sköta skolan vilket i och för sig är helt riktigt, det är bara oftast de föräldrar vars ungdomar har problem med skolgången som har den här attityden. I samtal med en elev sade han: ”Föräldrarna vill nog se mitt betyg innan jag hinner komma in genom dörren. Tjatar om läxor kan de, men bryr sig inte annars så mycket. Ingen är intresserad av vad jag sysslar med i skolan, vad vi t.ex. läser i geografin”.

Det är viktigt att föräldern understöder skolans regler – skolan fungerar precis som en familj, en viss grad av ordning, ansvar och struktur bör upprätthållas. Då kan föräldrarna och skolan tillsammans hjälpa våra ungdomar så att de kan skapa och bygga upp relationer till andra människor genom respekt, tolerans, empati och solidaritet. Dessa färdigheter behövs för att kunna fungera som aktiva och ansvarsfulla samhällsmedlemmar.

4.1 Samarbetet mellan hem och skola

Att vara förälder idag är inte lätt. Samhället förändras, kraven ökar och som förälder ställs man inför nya utmaningar, nya frågor och problem hela tiden.

Ett stort problem idag är att nå just de föräldrar man helst vill nå. De kommer inte till föräldramöten. En del föräldrars aversion mot skolan kan bero på egna negativa erfarenheter ifrån skoltiden. Men då den unga börjar på årskurs sju har hemmet redan en lång erfarenhet av samarbete med förskola, skola. Emelie Enkell(1986, 31) konstaterade redan på 1980-talet att ju mera isolerade föräldrarna känner sig, och ofta ju sämre den unga klarar sig eller uppför sig i skolan, desto svårare är det att komma på möten och andra tillställningar. Kinge (1999) konstaterar att egna känslor som hänger ihop med egna personliga upplevelser ställer sig ofta i vägen för förståelsen av den andra. När vi fokuserar på och retar oss på föräldrars otillräcklighet och ”skuld” till att den unga är besvärlig kan det handla om att vi själva känner en djup otillräcklighet inom oss själva som framkallar

sådana känslor för föräldrarna och gör oss överdrivet inriktade på föräldrarnas fel och brister. Då kan det vara skäl att stanna upp och rikta uppmärksamheten på oss själva. Föräldrar har berättat att de upplever att de inte blir hörda därför att lärare oftast är mera verbalt kunniga än de själva (Kinge, 1999, 76).

För vår självbild är de olika sociala roller vi har i vår utveckling viktiga och vår uppfattning av identitet är beroende av att vi har roller som vi kan associera med och uppfylla och som vi därmed kan presentera oss genom. Att vara förälder är en roll som ger värde och bygger upp självkänsla, som visar att man har en meningsfull uppgift som värdesätts och respekteras socialt (Imsen, 2000, 121).

I ett föräldrasamtal med en ensamstående pappa där den unga har en längre tid mått dåligt, tappat skolmotivationen och gått sina egna vägar, framkom samma problematik som Bent Hougaard säger i Erica Elmbergs (2008) intervju, nämligen att föräldrar är rädda för att göra fel. Om föräldrarna alltid strävar till att det positiva ska dominera blir det en obalans. Den här föräldern hade svårt att sätta gränser för sin ungdom. Föräldern var rädd att göra fel, han kände sig skyldig då den unga saknade en mamma. Han vill att hans barn skall minnas honom som en snäll och ”kiva pappa”.

Att försöka stöda de föräldrar som brister i omsorgen är inte lätt, eftersom ett misslyckande i föräldrarollen upplevs socialt stämplande. Läraren som ser barnets situation försöker uppmana och påminna föräldrarna till att ta sitt ansvar i de frågor som berör skolan. Lyckas inte detta kan läraren känna sig utlämnad och ensam med ett fostraransvar som borde vara hemmets. Skolkuratorns uppgift här är att ge konsultationshjälp åt läraren, vara med i planeringen av en så trygg och stödjande skolmiljö som möjligt och att stöda föräldrarna i fostrarrollen (Dahlgren & Ikäheimo 2002). Därför ser jag det som relevant att göra en modell för hur skokuratoren kan stöda föräldrar till ungdomar. Enkel (1986) undrar att borde man kanske, liksom vänelevverksamheten, införa en vänkedja mellan föräldrar som skulle garantera att ingen blir utanför. Samtidigt kunde en vänkedja bli ett bra skydd mot t.ex. mobbning och lindra hemlösheten hos den unga (Enkell, 1986, 31).

I årskurserna 8 - 9 är oftast perioden då de unga längtar efter frigörandet, samtidigt som de vill ha värmen, föräldraskyddet och vänskapen kvar (Goldinger 1986, 85). Ungdomarna kan inte riktigt greppa sina känslor och tankar och känner sig ofta ensamma och hjälplösa. Olika känslor som vrede och skam över sitt liv kan förekomma. De unga håller de vuxna på avstånd för att på egen hand i sin ensamhet lösa de egna problemen, 'de vuxna förstår ju

ingenting'. Trots att de tar avstånd till de vuxna önskar de ändå få stöd och bli bemötta och bekräftade med respekt och få stöd av dem (Cacciatore, 2007, 139-141).

”Forskningen visar att samarbetet mellan hem och skola avtar i årskurserna 7–9, vilket betyder att föräldrarna och skolan fjärrar sig från varandra i ett skede som sammanfaller med de mest turbulenta skedena i ungdomarnas utveckling och som är en avgörande period med tanke på de fortsatta studierna. Det är speciellt viktigt att stärka samarbetet vid övergången från sjätte till sjunde årskursen, liksom i årskurserna 7–9 av den grundläggande utbildningen” (Hannén, 2007, 17).

Enligt läroplanen för den grundläggande utbildningen åk 3-9 2005, är samarbetet mellan hem och skola specificerat i skolans arbetsplan. Granlund, M. m.fl.(2001, 5) skriver, att det som krävs för att relationerna skall fungera mellan människor är samarbete och informationsutbyte. Exempel på kontakter som kan finnas mellan, hemmet, kuratorn och skolan är föräldramöten, utvärderingssamtal tillsammans elev, lärare, förälder, elevvårdsmöten, telefonkontakt, skriftlig information till hemmen och skolan, föräldrasamtal. Skolvisa webbsidor har skolan i åk. 7 - 9 satsat på genom det nya skoladministrationsprogrammet Wilma sedan hösten 2009.

I Wilma, som också skolkuratorn använder, kan lärarna mata in vitsord och frånvaron, uppdatera personuppgifter och kommunicera med vårdnadshavare. Vårdnadshavare, som alla får ett eget lösenord, kan i sin tur via Wilma följa upp och reda ut elevens frånvaro, följa med elevens prestationer, kommunicera med lärare via intern post och läsa skolans notiser. Det nya dataprogrammet Wilma underlättar också kontakten till skolkuratorn. Vid frånvaro och andra angelägenheter som berör elevens undervisning bör vårdnadshavaren genast kontakta skolan. I mina samtal med föräldrar till de nya sjundeklassisterna har de varit litet fundersamma om man inte kan ta kontakt per telefon. Och hur man gör om man inte kan använda eller har dator hemma. Många föräldrar som redan har provat Wilma, tycker att det känns mycket bra då de kan sitta hemma i lugn och ro och skriva meddelande då det passar dem och inte behöver tänka på att de stör skolans personal på fritiden.

Tiensuu (2006, 7-8) skriver på finska om ”kasvatuskumppanus”. På svenska översätts det till fostringsgemenskap. Fostringsgemenskap är ett begrepp som används inom småbarnspedagogiken inom dagvården, men det är något vi mycket väl kan tillämpa även i skolvärlden. Fostringsgemenskapen handlar om samarbete mellan hem och daghem där samarbetet grundas på varaktighet, förtroende, diskussioner, utbyte av information och gemensamma utvecklingsmål.

4.2 Föräldramöten individuellt och i grupp

I skolan förekommer många olika möten med föräldrar. Därför ser jag det som betydelsefullt också ur kuratorns synvinkel att ta upp olika föräldramöten till diskussion. Björklund (u.å.) säger om de viktiga föräldramötena ”att de måste bli bra, stimulerande innehållsrika med mycket dialog - så att föräldrarna återvänder och tycker det är meningsfullt”. Olika föräldramöten kan vara ett sätt att förebygga problem och uppnå gemenskap i en klass, föräldramötet kan fungera som ett forum för ett utvidgat samarbete mellan skola och familj. Föräldramöten kan se mycket olika ut - allt från traditionella föräldramöten där klassläraren leder, informerar och diskuterar med föräldrarna till föräldraträffar med olika teman (Björklund, u.å.).

Också Bolwby (1994) anser att grundprinciperna för hur vi på bästa sättet kan hjälpa människor att bli de goda föräldrar som jag tror att de flesta föräldrar vill vara är, att ju mera vi kan ge tillfällen för föräldrar att få kontakt med andra föräldrar och att de själva kan iaktta hur känsliga och omtänksamma föräldrar behandlar sina barn, dess större är chansen att de tar efter. Han tror att det betyder mera än hundratals instruktionsföredrag att få diskutera med sådana föräldrar och få höra om vilka svårigheter de stöter på och att få diskutera om såväl deras misstag som deras framgångar. Att man försöker lära genom exempel, inte föreskrifter, genom diskussion, inte instruktion (Bolwby, 1994, 36-37).

Föräldramöten kan naturligtvis ibland ta upp såväl svåra som konfliktskapande ämnen. Men hur få föräldrar engagerade utan att någon blir utpekad? Då gäller det att ha en klar målsättning och struktur med sådana möten (Björklund, u.å.).

Individuella samtal utgör största delen av kontakten mellan kurator och föräldrar, oftast är då den unga med eller då föräldrar och elever träffar läraren (föräldrakvart) en gång per termin i utvecklingssamtal för att ha en dialog kring elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Ibland kan då kuratorn också var med. Målet med dessa träffar kan vara bland annat konflikthantering av olika slag, mellan den unga och föräldrar, mellan föräldrarna, mellan hemmet och skolan. Konflikter leder som vi vet till försämrad kommunikation. För att nå framgång i problemsituationer måste hjälpen byggas på metoden hjälp till självhjälp. Jag ser att kuratorns roll här är att kunna bidra till att skapa bättre förutsättning för egen problemantering av den som har problemet. Många gånger är avsaknaden av en vettig och konstruktiv kommunikation det stora problemet, i fullt utvecklade konflikter, och kan göra situationen nästan outhärdlig för alla de inblandade.

Det är just till det här man behöver en utomståendes hjälp. Det behövs sällan något mera än att etablera kommunikation. Att hitta praktiska lösningar på sakfrågor bör och kan de själva få ta ansvar för (Brännlund 1991, 125,127).

5 Tidigare beprövade samarbetsmodeller

Under åren har det utarbetats många olika modeller för samarbete mellan skolpersonal och föräldrar. Följande samarbetsmodeller har jag valt för att de är trygghetsskapande, bjuder till reflektion och samverkan och stöder både den unga, familjen och yrkeshjälparna.

Föräldrakraft

Av tidigare beprövade samarbetsmodeller och diskussionsunderlag har jag inspirerats av bl.a. Folkhälsans Föräldrakraft som är ett diskussionsunderlag för föräldragrupper. Folkhälsan har under många årtionden arbetat på många olika sätt med att främja ungdomars och familjers hälsa och livskvalitet. På hösten 2004 kunde Folkhälsan starta ett utvecklingsprojekt, FamiljeBoLaget, som riktade sig till både föräldrar, lärare och ungdomar. Målet var att för föräldrarnas del skapa verksamhetsformer som gör dem säkrare i sin roll och stöder dem i kommunikationen med ungdomarna till att våga ta upp ämnen till diskussion och dialog. Materialet FöräldraKraft består av många olika temaområden . Några av dem tar jag upp i arbetsmodellen. ”Att komma från hamn ut på öppet” vatten” De flesta dricker inte” och ”Yrkesval och föräldraskap” (Föräldrakraft, 5-6, 28, 40).

Ta upp oro

Att ta upp och samtala om oron och samtidigt erbjuda stöd hör till skolkuratorns uppgift. En modell, ” Ta upp oro” utvecklad av Arnkil och Eriksson (2009) lämpar sig då man vill ta upp och samtala om sin oro med föräldrarna. Samtidigt som metoden hjälper oss att respektfullt ta upp och samtala om svåra angelägenheter erbjuder vi stöd åt de berörda parterna. En blankett har utarbetats, med vissa frågor, på vilken man kan förutse hur samtalet kommer att gestalta sig. Blanketten innehåller också frågor så man efteråt kan utvärdera hur samtalet har förlöpt. Metoden är avsedd för den som uttryckligen har behov att ta upp sin oro med föräldrarna för ett barn eller en ungdom och har medfört hopp och alternativ i arbetet. Blanketten är uppdelad i tre delar, de första frågorna gäller då man i en

klientsituation känner sig tvungen att föra oron på tal. De andra frågorna skall man fundera på just innan man träffar den ungas föräldrar, det vill säga då man förbereder sig för mötet och syftar till att finna ett naturligt och respektfullt sätt att uttrycka oron. De tredje frågorna skall man fundera på genast efter mötet, ”hur gick det, vad tänker man nu”, precis sådär som en god arbetskamrat skulle fråga (Arnkil & Eriksson, 2009, 3-4,12-13).

Framtidsdialogmötet

Arbetet med unga förutsätter ofta samarbete såväl med föräldrar som olika myndigheter. Ibland krävs möten med många parter. Men det är ingen självklarhet att samarbetet alltid löper. Framtidsdialogmötet, är ett sätt att mötas för att göra upp konkreta planer för samarbetet. Mötet kallas ”framtidialog” därför att man förflyttar sig framåt i tiden (vanligtvis ett år), då saker och ting har ordnat upp sig till det bättre och dagens bekymmer har minskat, för att sedan flytta sig bakåt i tiden för att ta upp oron man kände vid tidpunkten för mötet.

Om någon har oro eller bekymmer för elever med särskilda behov eller stödåtgärder är framtidsdialogmöten en användbar metod för att planera framtiden för de unga i årskurs 9 men också tidigare, som ett arbetssätt för att trygga svåra övergångar och undvika utslagning mellan grundskola och yrkesutbildning. Med oro avses den professionella subjektiva uppfattningen om oro som uppstår i ett klientförhållande. Utgångspunkten för oron är en svårighet som den unga eller föräldrarna har. Samtidigt handlar det om vilka handlingsalternativ som finns till förfogande – kommer det att behövas ytterligare stöd eller hjälp och hurudan i så fall (Johansson-Juup, K. & Österlund-Holmqvist, E. 2008, 14 – 33, Socwebb, metoder i socialt arbete).

Syftet varför man håller möten kan vara att lösa ett problem, eller sprida information, planera att göra någonting tillsammans. Därför är det bra att kunna hålla olika möten med olika struktur. Olika möten kräver självklart olika insatser men viktigt är att hålla i minnet att försöka skapa ett gott mötesklimat. Trygghet och tillit skapar man genom att uppmuntra föräldrarna att uttala sig, att vara med och påverka. I arbetsmodellen tar jag upp några praktiska tips för olika möten.

6 Arbetsprocessen

Eftersom jag just hade börjat arbeta som skolkurator då det blev aktuellt att fundera på ämne till examensarbete visste jag redan i ett tidigt skede att jag önskade att mitt examensarbete skulle vara en konkret koppling till skolans vardag. Som ny kurator reagerade jag på att föräldrar verkade så fjärmade från skolvärlden där deras ungdomar vistas en stor del av sin dag.

Med min bakgrund som familjearbetare och efter samtal med elever, lärare och vårt föräldramöte efter enkäten, blev jag allt mer övertygad om att jag vill göra en arbetsmodell för kuratorer i deras arbete med föräldrarna. Efter att ha fått info om syftet med projektet På Rätt Spår, att hitta olika arbetsmodeller för att undvika att ungdomar avbryter sina studier, blev jag ytterligare övertygad om hur viktigt det är att få med föräldrarna i det förebyggande arbetet för att förhindra att de unga avbryter sina studier redan i den grundläggande undervisningen eller inte söker sig till fortsatt utbildning.

Konkret startade min arbetsprocess med samtal med studiehandledaren i vår skola, det var med studiehandledaren jag önskade få förverkliga min modell. Samtal med min handledare på Novia, med projektledaren ifrån projektet På Rätt spår. Med lärare, skolans hälsovårdare, andra skolkuratorer och föräldrar och ungdomarna, för att bilda mig en uppfattning hur man har arbetat hittills.

Jag var intresserad av att veta i vilka sammanhang föräldrar har haft kontakt med kuratorn, har de upplevt att de fått stöd, vad de önskar eller skulle ha önskat då deras unga gick i årskurs 7 – 9. Sedan valde jag att läsa in mig om skolvärlden för att förstå skolans vardag, hierarki. Jag funderade hela tiden hur det skulle kunna vara möjligt att i praktiken förverkliga de idéer som dök upp. Efter att jag bekantat mig med en hel del litteratur kunde jag börja fundera på en eventuell innehållsförteckning till arbetet.

Jag gjorde upp tankekartor, gick igenom olika alternativ. Jag var så ivrig så jag hade ibland litet för många bollar i luften, ju mera jag bekantade mig med olika metoder så desto svårare hade jag med avgränsningen.

Allra mest gladde det mig då jag besökte Gun Andersson på Folkhälsan som har en lång erfarenhet av skolkuratorsarbetet och fick bolla mina tankar med henne på vårvintern 2010. Gun Andersson är en av författarna till FöräldraKraft. Medan jag har skrivit mitt examensarbete har jag samtidigt arbetat med utformningen till den tillämpade delen d.v.s.

arbetsmodellen samt strukturerade en översiktstabell där jag strävade till att svara på frågorna vad, hur och varför. För att veta hur jag skall gå vidare har jag varit tacksam över att ha kunnat tillsammans med min handledare bolla mina tankar. Tillsammans med studiehandledaren har jag haft möjlighet att diskutera mina idéer och under arbetets gång i praktiken också hålla olika föräldra- träffar, -möten och – samtal, för att på det sättet skaffa mig erfarenhet om teori och praktik kan gå hand i hand. Jag har också träffat coacherna inom Axxell. I själva verket inbjöd jag dem till en träff med andra aktörer som är knutna till ungdomar på ett eller annat sätt i vår stad. Meningen var att de skulle komma till årskurs 9 och presentera sig för de elever som sökt till Axxell men det har inte gått att förverkliga.

7 Arbetsmodell för skolkurator

Syftet med examensarbetet är att ta reda på hur skolkuratoren kan stöda föräldrar så att de i sin tur ska kunna stöda sina ungdomar på bästa möjliga sätt i skolgången och skolmiljön så som det även framkommer i modellen. För att få svar på detta har två forskningsfrågor formulerats: ”Vilken är skolkuratorns roll när det gäller att stöda föräldrarna i ungdomens skolgång?” och ”Med hurudana samarbetsmetoder kan skolkuratoren stöda föräldrarna?”

Utifrån litteraturstudier och samtal med föräldrar, lärare och ungdomar samt Hangö högstadiums värdegrund har ett förslag till arbetsmodell utarbetats och sammanställts. Denna arbetsmodell är den tillämpade delen av examensarbetet.

Arbetsmodellen, som är ett beställningsarbete av Folkhälsan, skall vara ett lättläst och fungerande redskap för kuratorn i dennes arbete att stöda föräldrarna. Arbetsmodellen består av en innehållsförteckning, inledning samt kapitel som tar upp vikten av och behandlar föräldrarnas stöd och delaktighet gällande den ungas skolgång samt skolkuratorns möjligheter att stöda föräldrarna i sin föräldraroll. Den praktiska delen av arbetsmodellen för kuratorn är indelad i tre delar, åk.7, åk.8, åk.9 som inkluderar exempel, förslag och råd samt målsättning gällande att stöda föräldrarna. Vidare består arbetsmodellen av diskussion och tillämpning samt litteraturtips och bilagor.

I detta kapitel presenteras kort arbetsmodellen som är avsedd för kuratorer i deras arbete att stöda föräldrar till ungdomar i årskurs 7 – 9. Målet med arbetsmodellen är att ge kuratorerna ett fungerande arbetsredskap med både teoretisk och praktisk förankring.

7.1 Åk. 7 Att knyta an

Det är viktigt i synnerhet när problem uppstår att det finns vuxna som är i stånd att reagera på den ungas behov. Otrygghet skapar svårigheter med att kunna ta in något nytt genom kommunikation. En förutsättning för att den unga skall känna sig trygg i sin skolmiljö är att den unga ges möjlighet att knyta an till välkända och tillgängliga personer i skolan. Den unga måste ha föräldrarnas ”lov” att göra detta (Hafstad & Övreeide, 2001, 13).

Utifrån detta tolkar jag att det även berör den unga då den kommer till åk. 7 och skall knyta an till högstadiet. Därför beskrivs även det första högstadieåret som ”anknytningsåret” i detta slutarbets produkt dvs. arbetsmodellen för kuratorer. För en trygg anknytning behövs även föräldrarnas stöd, acceptans och uppmuntran. Föräldern så att säga ”ger över/överlåter” sitt barn till högstadiet efter lågstadiet. På basen av samtal med föräldrar till ungdomar kan det konstateras att föräldrar önskar att skolan håller kontakt med dem och informerar dem om den ungas skolgång samt annat viktigt som berör skolan.

För att kuratorn ska kunna stöda föräldern i sin roll kan han/hon använda sig av bl.a. gemensam träff med både den unga och föräldrarna samtidigt. En bra tidpunkt för en sådan träff är inför skolstarten till åk. 7 då hälsovårdaren brevlades (bilaga B) kallar den unga och föräldrarna tillsammans till hälsogranskning. Då faller det sig också naturligt att träffa skolkuratorn. Både hälsovårdaren och skolkuratorn är nya personer för ungdomarna och föräldrarna. De unga har berättat att det ibland kan uppfattas som negativt att ”hamna till kuratorn”. Men i fall det hör till att alla ungdomar träffar kuratorn så blir det naturligare att besöka denna. Dessutom är det lättare att ta kontakt även senare i fall den unga redan känner kuratorn lite grann. Idealet vore att det inte alltid handlar om ”stora” problem för att den unga ska kunna gå till kuratorn, utan att kuratorns arbete skulle vara mera förebyggande och hälsofrämjande. Under den gemensamma träffen i början av åk. 7 ges den unga och föräldrarna möjlighet till att berätta om sig själva, sina önskemål tankar och funderingar. Viktigt att tänka på är, att anpassa frågorna både till den unga och till föräldern. Det kan vara frågor som; vilka känslor man har inför att byta skola, förväntningar, kamratrelationer, skolprestationer, motivationen, önskemål m.m. Detta framkommer även i arbetets slutprodukt, dvs. i arbetsmodellen, och det finns en skild bilaga i slutet av arbetsmodellen (bilaga C) med ett diskussionsunderlag. Det viktigaste med dessa möten är att den unga och föräldrarna skall känna sig trygga inför skolstarten.

Skolmiljön, elevvärden och vänelevsverksamheten spelar en viktig roll för tryggheten vilket framkommit i kap 2.

Vidare kan kuratorn närvara, ge information samt ordna diskussionstillfällen under föräldramöten. Då lärarna ordnar föräldramöten som behandlar själva skolarbetet så kan kuratorn vara med och t.ex. i slutet av mötet berätta om vilka livsförändringar det innebär för den unga att börja i åk. 7 samt hur viktigt det är med föräldrarnas stöd och engagemang. Det är även viktigt att ge föräldrarna möjlighet att ventilera känslor och tankar samt utbyta erfarenheter med andra föräldrar. Också Bolwby (1994) anser att grundprinciperna för hur vi på bästa sättet kan hjälpa människor att bli de goda föräldrar som de flesta föräldrar vill bli, är att ju mera vi kan ge tillfällen för föräldrar att få kontakt med andra föräldrar och att de själva kan iaktta hur känsliga och omtänksamma föräldrar behandlar sina barn, dess större är chansen att de tar efter. Han tror att det betyder mera än hundratals instruktionsföredrag att få diskutera med sådana föräldrar och få höra om vilka svårigheter de stöter på och att få diskutera om såväl deras misstag som deras framgångar. Att man försöker lära genom exempel, inte föreskrifter, genom diskussion, inte instruktion (Bolwby, 1994, 36-37). För att öka samhörigheten och bidra till att föräldrar och unga börjar känna varandra bättre så kan även gemensamma kvällar med t.ex. lekar, boboll, korvgrillning osv. planeras under föräldramötena. En förälder föreslog även att de unga själv kunde få vara med på föräldramötena så att även de kunde få ta del av det som diskuteras.

7.2 Åk. 8 Motivation och delaktighet

I årskurs 8 fortsätter kuratorn med att stöda föräldern till att stöda den unga till delaktighet och motivation gentemot skolarbetet och skolan. Föräldrarna har alltid huvudansvaret för den ungas skolgång, uppväxt, fostran och välmående. Föräldrarnas inställning till skolan betyder mycket för hur eleven klarar sin skolgång. Då föräldrarna förhåller sig positivt till och är intresserade av skolarbetet gynnar det även den ungas skolprestationer hävdar Kimber (2008). För att klara av olika livssituationer behöver den unga det stöd som de får av sina föräldrar (Öhman, 2006, 32)

För att den unga skall känna sig motiverad behöver han stöd och uppmuntran samt få känna sig delaktig i det den gör. En stark känsla av sammanhang ger större motivation säger Öhman (2006, 71). Om den unga får uppleva omvärldens växande tilltro till den egna

förmågan, att kunna klara av saker och ting och hantera sig själv och sin situation på ett konstruktivt och socialt acceptabelt sätt, blir den unga allt mer delaktig i sin egen situation och får på så sätt allt större möjlighet att styra och ha inflytande (Brännlund 1991, 45). De unga behöver få känna att någon bryr sig och de efterlyser ofta mera diskussion, interaktion med de vuxna runt omkring dem.

Det är även viktigt att föräldern understöder skolans regler – skolan fungerar precis som en familj där en viss grad av ordning, ansvar och struktur bör upprätthållas. Då kan skolans personal och föräldrar tillsammans hjälpa ungdomarna så att de även kan skapa och bygga upp relationer till andra människor genom respekt, tolerans, empati och solidaritet. Dessa färdigheter behövs för att kunna fungera som aktiva och ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Här bör även påpekas betydelsen av kamratkretsen och att ha vänner (Skolans värdegrund).

Westerlund (2008, 20) refererar i sin studie av femtonåriga pojkars positiva och negativa framtidsscenarier Rubin & Fredstrom (2008), som säger att vänner spelar en viktig roll för unga tonåringars mentala hälsa. Ungdomar behöver vänner för att lära sig det sociala spelet och att interagera med människor omkring dem. Ungdomar utan vänner upplever en högre grad av ensamhet och det har visat sig att ensamheten försämrar ungdomens psykiska välbefinnande och anpassning. Det är viktigt att få vara en del av ett socialt nätverk och rädslan för att hamna utanför denna gemenskap är påtalig. Den intellektuella utvecklingen riskeras också bli lidande om den unga misslyckas i de sociala förhållandena, vilket kan leda till en spiral av misslyckanden säger Öhman (2006). Forskning har även visat att olika beteendeproblem och senare även anpassningsproblem som depressioner, avbruten skolgång och andra psykiska svårigheter i tonåren kan ha sin grund i problem med jämnåriga redan i en tidigare ålder p.g.a. isolering bland kamraterna eller utfrysning (Webster-Stratton, 2007,161).

Då de unga kommit upp i åk. 8 (året som handlar om delaktighet och motivation i arbetsmodellen) ordnar kuratorn tillsammans med t.ex. hälsovårdaren och/eller skolpsykologen några frivilliga temakvällar under skolåret för föräldrarna där dessa ovannämnda ämnen, delaktighet, motivation samt kamraternas betydelse behandlas och diskuteras. Temakvällarna kan även behandla aktuella ämnen som gränssättning, hemkomsttider samt sömn och sunda livsvanor. Temakvällarna ger föräldrarna möjlighet att diskutera tillsammans och få veta hur andra föräldrar ”gör” med sina unga. Arbetsformer under dessa temakvällar kan vara diskussioner i smågrupper (referensgrupper), föreläsningar, olika lekar och övningar, gästföreläsare osv. Föräldrarna

behöver bli medvetna om vikten av deras stöd och delaktighet i de ungas skolgång för att öka och utveckla motivation och meningsfullhet. Syftet med temakvällarna är att hjälpa föräldrarna att stöda, lyssna och förstå sina ungdomar och således även stärka och utveckla föräldrarollen samt förbättra samspelet mellan föräldrar och unga.

När de unga börjar den grundläggande utbildningens sista år, dvs. åk. 9 handlar kuratorns arbete om att tillsammans med studiehandledaren stöda övergången till fortsatta utbildning och att skapa framtidstro.

Den mångprofessionella arbetsinsatsen, som utgörs av speciallärare, hälsovårdare, rektor och lärare, är mycket viktig och allas specialkunskaper har stor betydelse. Men p.g.a. att studiehandledaren har en mycket speciell roll vid skolövergångar är studiehandledaren en mycket betydelsefull samarbetspartner för kuratorn i detta arbetes slutprodukt, dvs. arbetsmodellen för stöd till föräldrar.

7.3 Åk. 9 Fortsatta studier och framtidstro

Under åk. 9, som i arbetsmodellen handlar om att skapa framtidstro samt stöda övergången till fortsatt utbildning, informerar studiehandledaren om utbildningar, utbildningsvägar och yrken. Studiehandledaren ansvarar för elevernas praktikperioder och ger individuellt stöd, då det gäller svårigheter med yrkesval. Studiehandledaren har alltså en mycket viktig roll i övergången till andra stadiet.

Förändringar i samhället, arbetslivet samt utbildningspolitiken har ökat behovet av handledning. Även föräldrar har möjlighet att kontakta studiehandledaren för att få råd då de skall stöda den unga i slutskedet av den grundläggande utbildningen, och då den unga ska göra allt fler självständiga val samt beslut inför framtiden (Aaltonen m.fl., 2003, 232-235). Studiehandledaren följer också upp och ser till att de unga har en studieplats då de går ut grundskolan.

Arbetsmetoder, som presenteras i arbetsmodellen för kuratorn, i åk. 9 är t.ex. möten inför den gemensamma elevansökningen (GEA) tillsammans med föräldrar och ungdomar där även studiehandledare och klassföreståndare deltar. Här kan även närvara representanter från olika utbildningar. På mötet ges konkret information om vad nionde klassen innebär samt vad som krävs för fortsatta studier samt vad olika studier går ut på och vad de leder

till samt möjligheter efter dessa. Här får gärna föräldrarna bidra med sin kunskap och erfarenhet, t.ex. berätta vad de har studerat, arbetat med osv.

Det är mycket viktigt att medvetandegöra föräldrarna om den ungas sista år i den grundläggande utbildningen samt vad detta innebär. Föräldrarna behöver få info om den ungas möjligheter för fortsatta studie, så som vad det finns för utbildningsalternativ att välja mellan och hur antagningarna fungerar samt vad för slags stöd man kan få osv. Är föräldrarna insatta så kan de även stöda den unga då han/hon står inför stora val och beslut gällande framtiden.

Kuratorn kan även under alla årskurser ta emot föräldrar och ungdomar för individuella samtal antingen i skolans utrymmen eller på hembesök i föräldrarnas och den ungas hem om situationen så kräver. Kuratorn informerar föräldrarna redan från första början att de även kan kontakta kuratorn per telefon samt e-post vid behov, både då det gäller större men även mindre ärenden.

Här nedan följer en översiktstabell där läsaren kan få en helhetssyn på kuratorns arbetsmetoder, målen med dem och varför det är viktigt att ta upp just dessa ämnen. Tabellen svarar på frågorna vad, hur och varför och omfattar i stora drag hela högstadietiden, dvs. åk. 7-9. Arbetsmodellen, som är slutprodukten av detta arbete, är uppbyggd och utarbetad utifrån arbetets teoridel samt denna översiktstabell.

Översiktstabell

	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9
Mål med föräldrastödet, dvs. vad?	Knyta an till högstadiet	Delaktighet mellan föräldrar och elever	Framtidstro Stöda övergången till fortsatt utbildning
Med vilka metoder? Hur?	Samarbete med skolhälsovårdaren. Samtal med elev & föräldrar på hösten inför solstarten. Väneleversverksamhet. Föräldramöte både på hösten och på våren. Bobollskväll, korvgrillning, föräldrar & elever. Vid behov individuella samtal samt hembesök.	Temakvällar för föräldrarna med diskussion, lekar, övningar och gästföreläsare.	Samarbete med studiehandledaren. Föräldramöte, hösten och våren Förberedelser till övergången till andra stadiet. Vänelever. Kuratorn samarbetar med lärare, studiehandledare, rektor, föräldrar, de unga.
Varför?	För att bekanta oss med varandra redan från början samt berätta om kuratorns arbete för föräldrar & elever. För att informera föräldrarna om förändringar i den ungas liv i och med högstadiet, dvs. medvetandegöra dem för att öka förståelsen för den ungas behov. Informera om väneleversverksamheten för en trygghetskänsla. I samband med föräldramöten på hösten och vårvintern diskuteras tankar, och känslor för att föräldrarna ska få ventileras och få svar på sina frågor. Det planeras även en gemensam kväll på våren tillsammans med ungdomar, föräldrar med t.ex. lekar, boboll samt korvgrillning för att öka gemenskapen och lära känna varandra	Temakvällarna behandlar aktuella ämnen som bl.a. hemkomst tider, betydelsen av vänner i den ungas liv, gränssättning, sömn och sunda livs vanor. Dessa temakvällar ger föräldrarna möjlighet att diskutera tillsammans och få veta hur andra föräldrar "gör" med sina unga. Temakvällarna bidrar även till att hjälpa föräldrarna till att stöda, lyssna & förstå sin ungdom. Föräldrarna behöver även få veta om vikten av deras stöd och delaktighet i den ungas skolgång för att öka och utveckla motivation och meningsfullhet.	Kurator, studiehandledare och klassföreståndare har ett möte tillsammans med föräldrar och ungdomar för att ge konkret information om vad nionde klassen innebär samt vad som krävs för olika fortsatta studier. Här får gärna föräldrarna bidra med sin kunskap och erfarenhet, t.ex. berätta vad de har studerat, arbetat med osv. Viktigt att medvetande göra föräldrarna om den ungas sista år i den grundläggande utbildningen samt vad detta innebär. Föräldrarna behöver få info om den ungas möjligheter för fortsatta studier. Vad finns det för utbildningar att välja mellan och hur fungerar antagningarna osv. Är föräldrarna insatta så kan de stöda den unga för fortsatta studier.

8 Kritisk granskning och diskussion

Utgående från frågeställningarna i mitt examensarbete har jag byggt upp den tillämpade delen, arbetsmodellen. Jag har funderat på hur kuratorn kan nå föräldrar också på ett mera allmänt plan. Därför valde jag att dela upp kontakten till föräldrarna årskursvis. Som jag tidigare har nämnt har jag varit intresserad av att göra ett examensarbete med en konkret koppling till skolans vardag och som är möjlig att genomföra i praktiken. Arbetsmodellen har jag funderat en hel del på. Jag visste redan i ett tidigt skede vad jag ville ha med, men det har varit svårt att dela in metoderna klassvis då de fungerar lika bra i alla årskurser. Arbetsmodellen behöver inte heller följas till punkt och pricka utan det är fritt fram att ta delar av modellen och anpassa till sin egen verksamhet.

I den teoretiska delen tycker jag att jag har lyckats knyta an teori till modellen och de socialpedagogiska verksamhetsprinciperna kommer bra fram. Min arbetsprocess har varit lång. Jag har trots allt haft svårt att hålla balansgången mellan min yrkesroll som kurator och som skribent av examensarbete. Men det har varit en mycket lärorik process. Samtidigt har jag haft möjligheten att pejla mina tankar i verkligheten och testa de olika metoderna som jag tar upp. I början av min skrivprocess var jag alltför optimist, i teorin var det lätt att utforma visioner men i praktiken svårare att genomföra. Jag känner till en hel del hur föräldrar fungerar och vet att det inte är lätt att nå dem på traditionella föräldramöten.

Min modell är inte någon ny uppfinning, men några små förändringar har den redan åstadkommit i vår skola. Bland annat startade skolåret så som jag beskriver i arbetsmodellen, med att jag träffade de nya sjuorna tillsammans med deras föräldrar. Det var mycket lyckat och responsen var positiv. En förälder sade att hennes son hade frågat varför har inte vi varit till kuratorn innan de kom till kuratorn. Jag kan gott och väl förstå att det här inte är möjligt i större skolor med många ungdomar, det kan kännas som alltför tidskrävande. Föräldramöten på åk. 9 på hösten har också varit så lyckade att studiehandledaren sade att såhär skall vi göra i fortsättningen också. En förälder kommenterade efteråt att du skulle ha ”pratad mera”, hon hade tyckt om sättet vi hade hållit föräldramötet och att de unga var med. Någon förälder var positivt förvånad att kuratorn deltog i mötet.

Metoderna som jag har valt till arbetsmodellen vill väcka föräldrarna till dialog, aktiv delaktighet – både den det berör men också i kollektiv verksamhet. Och kritisk självmedvetenhet. Utan att förglömma kreativiteten och spontaniteten.

Metoden, att ”Ta upp oro” väcker till kritisk medvetenhet och stöder dialogen. Men kräver att man satsar litet tid innan den blir en vana. Tillsammans med nya oerfarna lärare kan kuratorn vara med, eller planera enligt blanketten hur läraren samtalar med föräldrar. Samt att reflektera tillsammans efteråt. Jag har själv vänt på steken och ändrat litet i texten och använt blanketten tillsammans med förälder eller ungdom för att förutse utgången av ett möte med t.ex. lärare eller någon annan föräldern varit spänd för.

Jag har valt Framtidsdialogmötet som en metod att använda på årskurs 9 fast den kan med fördel användas i vilken årskurs som helst då någon känner oro. Framtidsdialogmötet är en metod som fokuserar på den positiva framtiden och därför jag tog med den som metod, med tanke på fortsättning till andra stadiet. Det här är viktigt då jag tänker på de föräldrar och de unga som kanske kan behöva lite mera stöd.

Jag har valt FöräldraKraft diskussionsunderlaget till att användas vid föräldraträffar, föräldramöten med vars hjälp vi kan få igång diskussionen och ge nya infallsvinklar för samtal mellan föräldrar och de unga.

I detta arbete anser jag att mina frågeställningar har blivit besvarade genom arbetsmodellen som jag har byggt upp utifrån mina litteraturstudier. Via arbetsmodellen kan kuratorn stöda föräldrarna så att de kan stöda sina tonåringar.

Jag ser mitt val av ämne som väldigt aktuellt i dag. Mera samarbete önskas mellan föräldrar och skola. Skolkuratorn kan med sitt stöd bidra till att samspelet mellan den unga, föräldrar och skola är så trygg som möjligt, genom att vara en vuxen i skolan som reagerar på den ungas behov samtidigt som hon/han handlar å den ungas vägnar utifrån långsiktiga sociala mål.

Meningen med arbetsmodellen var att finna åtgärder som underlättar övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiets yrkesutbildning med fokus på högstadiet så att den unga inte avbryter sina studier. Metoderna jag valt till arbetsmodellen är i högsta grad förebyggande och hälsofrämjande. Jag anser att arbetsmodellen med fördel kan användas även i andra stadiets utbildning. Jag tror mig veta att coacherna inom projektet På Rätt Spår håller på att utbilda sig till samtalsledare inom Framtidsdialogen.

Tack vare arbetsprocessen med examensarbetet har jag fått en djupare inblick i skolkuratorns arbete och i skolvärlden. Den har fungerat som den bästa introduktion någonsin. Jag har på en kort tid fått en ny kunskap och som har utvecklat mig som skolkurator. Så jo, det har varit svårt att hålla balansgången mellan yrkesroll och

skribent. Jag skulle vara ett år tjänsteledig för att sedan återgå till mitt arbete inom barnskyddet. Efter min arbetsprocess med examensarbetet har jag blivit så hemma i min roll som skolkurator att jag nu är inne på mitt andra år.

Källförteckning

- Ajalin, T. & Öhman, J. (2010). Utbildning. Föreläsning. *Vänelevshandledarutbildning*. Folkhälsan 11.2.2010.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vilhunen, R & Vilén, M. (2003). *Nuoren aika*. Borgå. WSOY.
- Andersson, T. Söderholm Carpelan, K. & Runqvist, W. (red.). (2002). *Ung med tung social problematik. Hur kan vi förstå, förutsäga och planera för framtida behandling?* Statens institutionsstyrelse, 2002.
- Arfwedson, G. (1983). *Varför är skolor så olika?* En bok om skolkoder. Liber Utbildningsförlaget. Stockholm. 1983.
- Björklund, J., Vilén, P. (10.9.2010). *Elevers psykiska hälsa* (föreläsning). Utbildning för Friends handledare. Asemanlapset. Helsingfors.
- Björkesten af, M. (2010, 28 augusti). Föräldrar hör hemma i skolan. *Västra Nyland* s. 2.
- Brännlund, L. (1991). *Konflikthantering. Handbok för realister*. Natur och kultur. Borås 1991.
- Bolwby, J. (1994). *En trygg bas*. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin. Natur och Kultur 1994. Borås.
- Cacciatore, R. 2007. *Aggression portaat*. Helsinki. Opetushallitus.
- Dahlgren, I., Ikäheimo, G. (2002). *Elevvården i våra skolor. En handbok med tonvikt på kurators- och psykologarbetet*. Helsingfors utbildningsverk. Linjen för svensk utbildning. 2002.
- Ekholm, E. & Salmenkangas, M. 2008. *Puhumalla paras. Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin*. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.
- Enkell, E.(1986). *Underkänd. Texter om skola, samhälle och den dolda läroplanen*. Folkets Bildningsförbund. Helsingfors 1986.
- Eriksson, E., Arnkil, T.E. (2009). *Ta upp oron. En handbok i tidiga dialoger*. Stakes handböcker 64. Gummerus Kirjapaino oy. Vaajakoski 2009.
- Folkhälsan. (2005). *Föräldrakraft. Diskussionsunderlag för föräldragrupper*. Familjebolaget.
- Goldinger, B.(1986). *Tonårstiden utveckling från förpuberttet upp i vuxen ålder*. Wahlström & Widstrand.
- Hafstad, R., Övreeide, H. (2001). *Föräldrafokuserat arbete med barn*. Liber. Falköping 2001.
- Hart, R. (2008). *Children`s participation: The theory and practice of involving youngcitizens in commnity development and environmental care*. London: Unicef. Earthscan Publications Ltd.
- Hart, S. (2009). *Anknytning och samhörighet*. Gleerups. Dalby 2009.

Hedberg, E.(2009). *Dyslexiförbundet FMLS*. 2009.

Huusko, M.(2006). *En djungel av val. Förebyggande rusmedelsarbete i vänelevsverksamheten*. MLL.

Imsen, G. (2000). *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*. tredje upplagan. Studentlitteratur. Lund.

Juhila, K. (2006) *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat*. Vastapaino. Tampere.

Johansson-Juup, K. & Österlund-Holmqvist, E. (2008). *Ny praktik i socialt arbete*. Pro gradu avhandling. Helsingfors universitet.

Kimber, B. & Molgaard, V. (2009). *Älskade förbannade tonåring*. Stockholm. Natur & Kultur.

Kinge, E.(1999). *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*. Studentlitteratur. Lund.

Komonen, K. (2001). *Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 47.

Lundgren, T., Eklöf,S. & Hedberg,E. (2009). *Läs- och skrivsvårigheter. Dyslexi. Vad är det och hur du lever med det*. Dyslexiförbundet FMLS.

Länstyrelsen i Södra Finlands län.(2010). - *Trygg inlärningsmiljö*. <http://www.intermin.fi/lh/etela/siv/home.nsf/pages/CA9867A74BA455BBC225721300451587?opendocument> (hämtat.29.8.2010).

Läroplaner för den grundläggande utbildningen åk 3 – 9. (2005). Hangö

Maltèn, A. (1997, 65, 88). *Pedagogiska frågeställningar*. Lund: Studentlitteratur.

Pennanen, M. & Joroinen, K. (2007). *Koulupohjaisen Syrjäytymiskehityksen Ehkäisy (SYKE) – pilottihankkeen loppuraportti*. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 23/2007.

Saarinen, T. & Heikkilä, M.2008. *Koulukuraattorin työtä sosiaalipedagogisen lähestymisetavan kautta*. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja vuosikirja 2008. 9 vuosikerta.

Tiensuu, J. (2006). *Kohtaamisoppia*. Työkirja tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen päivähoiton asiakastyössä. Vanda: Edufin.

Utvecklings- och resursplanen för Hangö stads bildningsväsen (2001, 19).

Webster-Stratton, C. (2007). *De otroliga åren. En handledning i problemlösning för föräldrar till barn mellan två och åtta år*. 2:a upplagan, 3 reviderade tryckningen. Lund 2007.

Öhman, J. (2006) *"Ingen bryr sig ändå" En utredning om dropouts 'och skolpersonals syn på stödprocesserna i dagens skolsamfund*. Helsingfors Universitet, statsvetenskapliga fakulteten, samhällspolitiska institutionen. Pro gradu-avhandling i socialt arbete.

Finlands författningssamling

Barnskyddslag 13.4.2007/417/9§ <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417> (hämtat: 28.8.2010)

Barnskyddslag [12.2.2010/88](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#a12.2.2010-88)
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#a12.2.2010-88> (hämtat: 16.9.2010).

Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628> (hämtat: 4.4.2010)

Elektroniska källor

Björklund, B. (u.å.). *Att leda bra föräldramöten*.
<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/24/77/Att%20leda%20bra%20f%F6r%E4ldrarm%F6ten.pdf> 8 (hämtat 8.10.2010)

Elmberg, E. (2004). *Curling föräldrar - de som sopar isen för sina barn*. Uppdaterad 2008.
http://hd.se/mer/2004/02/15/curlingfoeraeldrar_de_som_sopar/ (hämtat: 26.4.2010).

Hannèn, K., m.fl.(2007) *Kvalitet i samband mellan hem och skola*. Utbildningsstyrelsen, Suomen Vanhempainliitto. Helsingfors. Maj 2007.
http://www.oph.fi/download/46940_kvalmellan.pdf (hämtat: 29.8.2010).

Holmberg,A. (2009). *Motivation – forskarnas teorier och modeller*. Artikel utgiven av Prosales Institute AB 2009, 1 -5.
http://www.prosalesinstitute.com/wpw/uploaded_docs/234e1432c010a1111b0f4080d998b93a_Motivation_forskarna.pdf (hämtat 18.8.2010).

Julkunen, I. & Öhman,J. (2005). *Thematic Study on Policy Measures Concerning Disadvantaged Youth*. National briefing paper, Finland. Helsingfors: Stakes.

Kimber, B. (2008). *Möten med föräldrar. Om föräldrasamarbetets möjligheter*. Statens folkhälsoinstitut. http://www.fhi.se/PageFiles/3210/Moten_med_foraldrar_0801.pdf (hämtat 26.4.2010)

Nylands NTM-centrals sysselsättningsöversikt TK14A lägesöversikt 29.1.2010
http://www.elykeskus.fi/swe/Ely_centralerna/Nyland/Regionenssituationochutsikter/Documents/Nyland_ELY_sysselsattningsoversikt_2010_januari.pdf (hämtat 4.4.2010).

Oker-Blom, G.(2004). *Värdegrund 2004. Ett seminarium kring mänskliga rättigheter*. Karis 9 – 10.2004
http://www.oph.fi/download/47127_vardegrund.pdf (hämtat.8.10.2010).

Projektplan för ESF – utvecklingsprojektet *På Rätt Spår 2008–2011*.
<https://webaccess.novia.fi/gw/webbacc/19722e244f1c90eaea4be80bf8499b7d3c32612/G...>(hämtat: 24.9.2009).

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. *Kouluterveyskyselyn tulokset (2002-2010). Perukoulun 8. ja 9. luokat*.
http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/4329AEAC-1FA0-47F2-A1AD-723CE92381B1/0/kokoaineisto_2010_pk.pdf (hämtad 3.10.2010)

Utbildningsstyrelsen. 2010. Spektri.5/ 2010 *Utbildningsstyrelsens meddelande 3.6.2010*.
http://www.oph.fi/aktuellt/tidningen_spektri/2010_5/103/skolornas_elevvard_borde_utvecklas_2 (hämtat: 29.8.2010).

Uusitalo, T. (2009). *Lapsen ja nuoren psyykkisen avun tunnistaminen*. valtakunnalliset kuraattoripäivät. Rovaniemi 17.09.2010.
www.talentia.fi/files/5877_Lapsenjanuorenpesyykkisenavuntarpeentunnistaminen17.9.2009.ppt (hämtat 13.8.2010)

Vesterlund, L. (2008). *Femtonåriga pojkars positiva och negativa framtidsscenarier – interna och externa påverkningsfaktorer*. Psykologiska institutionen. Stockholms universitet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-> (hämtat: 17.4.2010).

Arbetsmodell för skolkuratoren

Att stöda föräldrar till ungdomar i årskurs 7 - 9

INNEHÅLL

1 Inledning	1
2 Vikten av föräldrarnas stöd o delaktighet för den unga	2
3 Skolkuratorns möjligheter i att stöda föräldrarna	3
4 Praktiska arbetsmodellen	4
4.1 Årskurs 7: Att knyta an	4
4.2 Årskurs 8: Motivation och delaktighet	7
4.3 Årskurs 9: Fortsatta studier och framtidstro	12
5 Källförteckning	15
Bilagor	

1 Inledning

Uppdragsgivaren för mitt examensarbete är Folkhälsan. Examensarbetet är en del av projektet "På Rätt Spår". Meningen med projektet "På rätt spår" är att hitta olika arbetsmetoder för att undvika att ungdomar avbryter sina studier.

Arbetsmodellen är en produkt av examensarbetet Socialt arbete i skolan av Eija Salo 2010. Examensarbetet finns tillgängligt i Yrkeshögskolan Novias bibliotek.

Målet med arbetsmodellen är att ge skolkuratoren ett fungerande arbetsredskap med både teoretisk och praktisk förankring. Arbetsmodellen skall vara både förebyggande och hälsofrämjande.

Det är viktigt i synnerhet när problem uppstår att det finns vuxna som är i stånd att reagera på den ungas behov. Otrygghet skapar svårigheter med att kunna ta in något nytt genom kommunikation. En förutsättning för att den unga skall känna sig trygg i sin skolmiljö är att den unga ges möjlighet att knyta an till vuxna välkända och tillgängliga personer i skolan. Den unga måste ha föräldrarnas "lov" att göra detta (Hafstad & Övreeide, 2001, 13).

I modellen används begreppen, **föräldraträff** som är en mera öppen och mera allmän samtalsform enskilt eller i grupp. **Föräldramöten** i skolan gäller mera allmänna informationstillfällen för alla föräldrar. **Föräldrakvarter** är utvecklingssamtal om den ungas skolprestationer. **Föräldrasamtal** är mera individuella och djupare. När det gäller föräldrasamtal så är det utifrån föräldrarnas frågeställning eller problem. De kan vara akut eller förebyggande. Kuratorn kan i föräldrasamtal ge ökad insikt i samspel mellan förälder/barn, kan ge stöd i föräldraskapet, främja utvecklingen och stärka föräldrarollen, lyfta fram egna resurser och kompetens som förälder.

2 Vikten av föräldrarnas stöd o delaktighet för den unga

Föräldrarna har huvudansvaret för den ungas skolgång, uppväxt, fostran och välmående. För att klara av olika livssituationer behöver den unga det stöd som de får av sina föräldrar (Öhman, 2006)

Den unga behöver minst en, och helst någon vuxen till (familjen) som intar en sådan position och ett sådant perspektiv där de har den ungas bästa, både här och nu och på längre sikt, som ett högt prioriterat projekt i sitt liv (Hafstad & Övreeide, 2001, 14).

Enligt Björklund & Vilen (2010) försvårar följande faktorer utveckling hos den unga; en vuxens närvaro och stöd saknas, få sociala kontakter utanför hemmet, föräldrar som inte vågar stå på sig i sitt ansvarstagande utan ger efter för lätt, man förhåller sig nonchalant till den unga, man ställer orimliga krav på den unga och misslyckanden tillåts inte.

Viktiga faktorer i den socialiseringsprocess som formar barnets utveckling utgörs av förhållanden i familjen, föräldrarnas egenskaper och uppfostringsmetoder. Några av de kanske vanligaste påvisade riskfaktorerna utifrån statistiskt predikationsperspektiv är kriminalitet och missbruk hos föräldrar, konflikter mellan föräldrarna, skilsmässa, långvarig social stress, övergrepp/misshandel, ensamstående moder/tonårsföräldrar, stor familj, ett frekvent flyttande under barndomen, bristande omsorg och psykisk sjukdom hos föräldrarna (Andersson 2002, 154).

Föräldrarnas inställning till skolan betyder mycket för hur eleven klarar sin skolgång. Då föräldrarna förhåller sig positivt till skolarbetet gynnar det elevens skolprestationer. Kimber (2008).

Föräldrakompetens handlar om att föräldrarna kan se på sig själv genom den ungas ögon och föräldrarnas förmåga att förändras(Hart, 2009, 349).

Några av de mest centrala punkter som jag vill lyfta fram ur skolans värdegrund (bilaga 1) är att föräldern visar att skolan är viktig för den ungas lärande genom att föräldern visar en positiv grundinställning.

En annan central punkt är att föräldern stöttar sitt barn med dess hemuppgifter och ser till att de sköts. Här har föräldern både en stödande och kontrollerande roll och för det tredje, visar intresse för den ungas skolgång.

Det är viktigt att föräldern understöder skolans regler - skolan fungerar precis som en familj, en viss grad av ordning, ansvar och struktur bör upprätthållas. Då kan vi tillsammans hjälpa våra ungdomar med att förhållandet till andra människor byggs upp genom respekt, tolerans, empati och solidaritet. Dessa färdigheter behövs för att kunna fungera som aktiva och ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Bent Hougaard säger i Erica Elmergs (2008) intervju, att föräldrar är rädda för att göra fel. Om föräldrarna alltid strävar till att det positiva ska dominera blir det en obalans.

I kapitel 6.3 i den teoretiska delen tar jag närmare upp familjens betydelse.

3 Skolkuratorns möjligheter i att stöda föräldrarna

Skolkuratorns uppgift är bl.a. att ge konsultationshjälp åt läraren, vara med i planeringen av en så trygg och stödjande skolmiljö som möjligt samt att stöda föräldrarna i deras roll som fostrare. Att försöka stöda föräldrar i sin roll som fostrare är inte alltid lätt, eftersom ett misslyckande i föräldrarollen upplevs socialt stämplande (Dahlgren & Ikäheimo 2002).

Forskningen visar att samarbetet mellan hem och skola avtar i årskurserna 7-9, vilket betyder att föräldrarna och skolan fjärrar sig från varandra i ett skede som sammanfaller med de mest turbulenta skedena i ungdomarnas utveckling och som är en avgörande period med tanke på de fortsatta studierna. Det är speciellt viktigt att stärka samarbetet vid övergången från sjätte till sjunde årskursen, liksom i årskurserna 7-9 av den grundläggande utbildningen" (Utbildningsstyrelsen 2002).

Enligt läroplanen för den grundläggande utbildningen åk 3-9 2005, är samarbetet mellan hem och skola specificerat i skolans arbetsplan. Granlund, m.fl. (2001, 5) skriver, att det som krävs för att relationerna skall fungera mellan människor är samarbete och informationsutbyte. Exempel på kontakter som kan finnas mellan, hemmet, kuratorn och skolan är: föräldramöten, utvärderingssamtal tillsammans elev, lärare, förälder, elevvårdsmöten, telefonkontakt, skriftlig information till hemmen och skolan, föräldrasamtal, skolvisa webbsidor.

Björklund (u.å.) säger om de viktiga föräldramötena "att de måste bli bra, stimulerande, innehållsrika med mycket dialog - så att föräldrarna återvänder och tycker det är meningsfullt". Olika föräldramöten kan vara ett sätt att förebygga problem och uppnå gemenskap i en klass, föräldramötet kan fungera som ett forum för ett utvidgat samarbete mellan skola och familj.

Också Bolwby (1994) anser att grundprinciperna för hur vi på bästa sätt kan hjälpa människor att bli de goda föräldrar som jag tror att de flesta föräldrar vill vara är, att ju mera vi kan ge tillfällen för föräldrar att få kontakt med andra föräldrar och att de själva kan iaktta hur känsliga och omtänksamma föräldrar behandlar sina barn, dess större är chansen att de tar efter. Han tror att det betyder mera än hundratals instruktionsföredrag att få diskutera med sådana föräldrar och få höra om vilka svårigheter de stöter på och att få diskutera om såväl deras misstag som deras framgångar. Att man försöker lära genom exempel, inte föreskrifter, genom diskussion, inte instruktion (Bolwby, 1994, 36-37).

4 Praktiska arbetsmodellen

I detta kapitel presenteras den praktiska delen av arbetsmodellen dvs. hur kuratorn planerar, bygger upp och genomför föräldrastödet under årskurserna 7 - 9.

4.1 Årskurs 7 Anknytning

För en trygg anknytning till skolan behövs även föräldrarnas stöd, acceptans och uppmuntran. För att upprätthålla kontakten mellan hem och skola då den unga byter skola kan hälsovårdaren och kuratorn planera att hålla ett samtal med blivande sjundeklassister och deras föräldrar, samtidigt utförs barnets hälsogranskning. Föräldern får ge över/överlåta" sitt barn till högstadiet efter lågstadiet. Det kan kännas skönt för den unga och för föräldern att i lugn o ro få tala om hur det känns inför skolbytet, om förväntningar och oro, hur den unga har det hemma samt hur den unga har haft det på de lägre klasserna och om det är någonting speciellt som de önskar att skolan skall ta i beaktande. För att kuratorn ska kunna stöda föräldern i sin roll kan han/hon använda sig av olika **föräldra** -samtal, -möten och -träffar. Enskilt eller tillsammans med den unga eller i grupper. Det är lättare att senare ta kontakt(när man träffats tidigare) då man en gång har träffats. Samtidigt är det inte stämplande att ha varit till kuratorn då andra elever har besökt kuratorn. Det är också mycket givande för kuratorn att se samspelet mellan föräldern och den unga. Föräldrarna har även fått fylla i ett frågeformulär innan hälsogranskningen.

Inför skolstarten i åk. 7

Redan på våren planerar kuratorn och hälsovårdaren tidtabellen för dessa samtal, skolhälsovårdaren skickar ut inbjudan (bilaga 2) och föräldrarna meddelar tider som passar dem.

Första träffen med elev och föräldrar

När den unga kommer till årskurs 7 börjar kuratorn enligt denna arbetsmodell med att träffa den unga tillsammans med föräldrar. För det här samtalet reserveras cirka trettio minuter. Oftast behövs mera tid. Samtalet förs i skolan i kuratorns utrymme. Samtalet inleds med en presentation. Kuratorn ställer frågor och diskuterar enligt en färdig modell (bilaga 3). Kuratorn vänder sig till den unga men målet är att samtalet skall vara en öppen dialog mellan den unga, föräldrarna och kurator. Föräldrarna ges också möjlighet att berätta om saker de önskar att skolan skall ta i beaktande angående den unga. Det kan vara saker som kan påverka barnets lärande och skolgång, t.ex. att föräldrarna skall skiljas. Föräldrarna informeras om kuratorns arbete, tystnadsplikten, när man kan kontakta kuratorn, i vilka ärenden och så vidare. Föräldrarna bör även få information om vilka stödtjänster skolan kan erbjuda. Kuratorn berättar också om vänelevsverksamheten som bl.a. kommer att gå ut

på att väneleverna, som de unga redan fått träffa på sjätte klassen, tar emot de nya sjuorna redan första dagen de kommer till skolan för att finnas till hands och vid behov visar dem till rätta. Vänelevsverksamheten bidrar till att föräldrarna upplever trygghetskänsla när de vet att det finns färdigt utvalda elever som tar hand om de unga då de kommer till årskurs sju och ordnar aktiviteter under hela året där alla är med.

Föräldramöte i samband med skolstarten

Enligt denna arbetsmodell ordnas första gemensamma föräldramöte då skolan har börjat på hösten. Föräldrarna får bekanta sig med skolans utrymmen och får information om skolans verksamhet av rektor och klassföreståndare. På detta föräldramöte är skolkuratorn med och informerar om förändringar i den ungas liv då den börjar i årskurs 7, samt väneleverna som presenterar sig för föräldrarna och berättar om allaktivitetsdagen för sjuorna tillsammans med vänelever, klassföreståndare, elevvårdspersonal. Målet allaktivitetsdagen är att alla skall lära känna varandra under friare former.

Tiden för föräldramötet är ofta mycket begränsad och det är viktigt att vara väl förberedd, eventuellt med en PowerPoint presentation i bakgrunden. Här kan kuratorn använda sig av Folkhälsans "Föräldrakraft" material som inspiration. Föräldrakraft behandlar bl.a. tonårsutvecklingens olika skeden samt olika frågor som uppstår kring detta. Andersson och Björklund berättar i Folkhälsans "Föräldrakraft" (2005, 5-6) om hur Goldinger beskriver ungdomstiden som "att komma från hamn ut på öppet vatten". Goldinger, som är skolpsykolog och psykoterapeut, jämför tonårsutvecklingen med en båtferd:

Då den unga är i ca 11-12 års ålder finns båten ännu på land, och land står då som symbol för barndomens trygghet hos föräldrarna. Vid ca 13 - 14 år sker avfärden då båten skjuts ut från land. När den unga har uppnått ca 14 - 15 års ålder har båten hunnit en bit ut från land och tonåringen börjar förstå att hon/han är ensam i båten. Då kan en depressiv stämning lägga sig över tonåringen. Vid ca 16 - 20 års ålder hos den unga har båten hunnit ut i ytterskärgården. Det gäller att navigera. Tonåringen söker efter mål och mening för färden samt efter en livspartner att ha med i båten.

Här kan kuratorn också ta upp centrala punkter ur skolans värdegrund (bilaga 1). Föräldrarna har huvudansvaret för den ungas skolgång, uppväxt, fostran och välmående . För att klara av olika livssituationer behöver den unga det stöd som de får av sina föräldrar (Öhman, 2006). Föräldrarnas inställning till skolan betyder mycket för hur eleven klarar sin skolgång. Då föräldrarna förhåller sig positivt till skolarbetet gynnar det elevens skolprestationer (Kimber 2008). Det är viktigt att föräldern understöder skolans regler - skolan fungerar precis som en familj, en viss grad av ordning, ansvar och struktur bör upprätthållas. Då kan vi tillsammans hjälpa våra ungdomar med att förhållandet till andra människor byggs upp genom respekt, tolerans, empati och solidaritet. Dessa färdigheter behövs för att kunna fungera som aktiva och ansvarsfulla samhällsmedlemmar.

Föräldrakvarter

Föräldrakvarter är utvecklingssamtal om den ungas skolprestationer som klassföreståndaren inbjuder till på hösten och våren. Vid behov kan kuratorn även delta i föräldrakvarter tillsammans med klassföreståndaren, den unga och föräldrar.

Individuella föräldrasamtal

Vid behov håller kuratorn individuella samtal med föräldrar enskilt eller tillsammans med den unga. Problemen handlar ofta om relationssvårigheter, hemförhållanden, mobbning samt skolleda och skolk. Samtalen kan vara utredande, stödjande, motiverande eller av kriskaraktär. Samtalen kan ske per telefon, oftast i skolan i kuratorns rum. Kuratorn gör även hembesök. Hembesök kan komma ifråga då föräldrarna har svårigheter att komma till skolan eller samtalets art kan vara så känsligt att det är bättre att träffas i hemmet.

Att ta upp och samtala om oro och samtidigt erbjuda stöd hör till skolkuratorn. I situationer då man som kurator känner oro för en ungdom och man förväntar sig att saker och ting blir värre om man inte kan få till stånd en förändring eller upplever att barnets svårigheter beror på föräldrarna, kan det vara till stor hjälp då man tar upp svåra saker att använda sig av metoden "Ta till tals". Metoden är utarbetad av Eriksson och Arnkil och är utgiven av Stakes. Blankett för att förutsäga utfallet av att ta upp och samtala om oron finns som bilaga (bilaga 4) i slutet av arbetsmodellen. För mera information se "Litteraturltips" (Eriksson & Arnkil, 2009).

Föräldramötet på våren

På vårvinterns gemensamma föräldramöte då de unga skall välja tillvalsämnen, kan kuratorn höra sig för hur föräldrarna upplever att skolarbetet har varit, funderingar, tankar, känslor. Viktigt att föräldrarna görs delaktiga i de ungas skolgång. Samtidigt kan man även planera en gemensam kväll tillsammans med föräldrar och sjuor i respektive klasser, t.ex. bobolls match med korvgrillning för att lära känna varandra. Redskap finns i skolan och korvgrillningen kan vara knytkalas. Målsättningen är också här att lära känna varandra under friare former.

4.2 Årskurs 8 Motivation och delaktighet

I åk. 7 är de unga fortfarande så att säga mera "barn", och då handlar det om att knyta de unga an till högstadiet och ungdomstiden. Det är frågan om en helt ny värld som håller på att öppna sig för dem och det är här avfärden från barndomens värld sker och båten skjuts ut från land så som Goldinger beskriver det i "Föräldrakraft", tolkat av Andersson och Björklund (2005).

Då de unga, börjar i åk. 8 anses det lätt, att de är färdigt "inkörda" i högstadiets system och samtidigt att det ännu inte är väsentligt med att

upplysa dem om fortsatta studiemöjligheter. På grund av detta leder det ofta till att de unga lämnas "ensamma" under detta år trots att det är det året då de unga kanske t.o.m. skulle behöva det mesta stödet p.g.a. att det är här tonårstidens förändringar börjar på allvar. Här kan det igen hänvisas till Goldingers beskrivning, d.v.s. när den unga har uppnått ca 14 - 15 års ålder (åk.8) har båten hunnit en bit ut från land och tonåringen börjar förstå att hon/han är ensam i båten. Då kan en depressiv stämning lägga sig över tonåringen. Det är oerhört viktigt att medvetandegöra föräldrarna om detta, d.v.s. att deras delaktighet i och intresse för den ungas tankar och liv är av största vikt för att den unga ska känna trygghet, tillit, meningsfullhet och motivation.

De unga upplever idag en helt annan värld än då deras föräldrar var unga, förväntningarna på föräldrar och ungdomar var tydligt uttalade och livet var mera förutsägbart än det är i dag. Att inte tydligt veta vad som förväntas av en kan skapa otrygghet och osäkerhet. Att veta vad som förväntas av en och vad man kan förvänta sig att skall hända skapar trygghet. Förändrade familjemönster och press från medier gör att föräldrar får kämpa med hur de skall handskas med ungdomar som är helt annorlunda än de själv har varit, även om de flesta familjers liv är oerhört barn- och tonårscentrerat (Kimber, 2009, 7-9). Enligt Kimber behöver den unga idag sina föräldrar lika mycket som de gjorde när de var barn, kanske t.o.m. mera, men på ett annat sätt när föräldrarna var barn.

För att den unga skall känna sig motiverad behöver denne stöd och uppmuntran samt få känna sig delaktig i det den gör. En stark känsla av sammanhang ger större motivation säger Öhman (2006, 71). Om den unga får uppleva vuxenvärldens växande tilltro till den egna förmågan, till att klara av saker och ting samt hantera sig själv på ett konstruktivt och socialt acceptabelt sätt, blir den unga allt mer delaktig i sin egen situation. Detta leder i sin tur till att den unga får allt större möjlighet att styra och ha inflytande (Brännlund 1991, 45). De unga behöver alltså få känna att någon bryr sig om dem och de efterlyser ofta mera diskussion och interaktion med vuxna runt omkring sig. Även en god gemenskap och rutiner verkar vara viktigt för de unga säger Öhman (2006, 74).

Även Maltèn (1997, 88) talar om en självförverkligande människa. Enligt honom upplever en människa mycket lite motivation om hon eller han utsätts för yttre kontroll och hot om straff. Därför är det av stor vikt hurudan roll den vuxne tar som förälder.

Under årskurserna 8 - 9 inträffar oftast perioden då de unga längtar efter frigörandet, samtidigt som de vill ha värmen, föräldraskyddet och vänskapen

klar säger Goldinger (1986, 85). Ungdomarna kan inte riktigt greppa sina känslor och tankar och känner sig ofta ensamma och hjälplösa. Olika känslor som vrede och skam över sitt liv kan förekommat och då behöver de trygga och stabila behövs. De unga håller vuxna på avstånd för att på egen hand i sin ensamhet lösa sina problem, "de vuxna förstår ju ingenting" är vanliga ord från en tonåring. Trots att de unga tar avstånd till de vuxna så önskar de ändå få stöd och bli bemötta och bekräftade med respekt (Cacciatore 2007, 139-141).

Föräldrarnas engagemang för den ungas tankar och verklighet är således mycket viktigt för att den unga ska kunna utvecklas till en balanserad, harmonisk och empatisk vuxen människa. De ungas känslor kan vara så kraftiga och starka att han eller hon inte har redskap för att behärska och bearbeta dem ensamma. De vuxna måste då finnas till för att hjälpa de unga igenom det som känns svårt och ibland oöverkomligt. Det får dock inte glömmas att det är lika viktigt att även dela positiva känslor, tankar och glädje. Men trots att föräldrarnas insats är av stor betydelse så behöver de unga vänner och kamratrelationer. Detta bör även föräldrarna vara medvetna om och inte underskatta.

De intervjuade ungdomarna i Westerlunds studie (2008, 20) lägger minst lika stor vikt på sina vänner och kamratkretsen som vid sina familjerelationer. De kan inte föreställa sig en positiv framtid utan vänner som de tycker om och litar på hävdar Westerlund i sin tolkning av Rubin & Fredstrom (2008, 20). Hon säger vidare att vänner spelar en viktig roll för tonåringars hälsa. Ungdomar behöver vänner för att lära sig det sociala spelet och interagera med människor omkring dem. Ungdomar utan vänner upplever en högre grad av ensamhet och det har visat sig att denna ensamhet försämrar ungdomens psykologiska välbefinnande och anpassning. Det är viktigt att vara en del av ett socialt nätverk och rädslan för att hamna utanför denna gemenskap är påtalig. Öhman (2006, 25) säger att den intellektuella formningen riskeras bli lidande om den unga misslyckas i de sociala förhållandena, vilket kan leda till en spiral av misslyckanden.

Också forskning har visat (Webster-Stratton, 2007, 161) att olika beteendeproblem och senare anpassningsproblem som depressioner, avbruten skolgång och andra psykiska problem i tonåren kan ha sin grund i problem med jämnåriga redan i en tidigare ålder genom isolering bland kamraterna eller utfrysning.

Ett stort problem idag är att nå just de föräldrar man helst vill nå. Dessa föräldrar kommer t.ex. vanligtvis inte till föräldramöten. En del föräldrars aversion mot skolan kan bero på egna negativa erfarenheter ifrån skoltiden. Emelie Enkell (1986, 31) konstaterade redan på 1980-talet att ju mera

isolerade föräldrarna känner sig, och ofta ju sämre den unga klarar sig eller uppför sig i skolan, desto svårare är det för föräldern att komma på möten och andra tillställningar.

För utvecklingen av vår självbild, är de sociala rollerna vi tar viktiga, och vår uppfattning av identitet är beroende av att vi har roller som vi kan associera med och uppfylla och som vi därmed kan presentera oss genom. Att vara förälder är en roll som ger värde och bygger upp självkänslan samt visar att man har en meningsfull uppgift som värdesätts och respekteras socialt (Imsen, 2000, 121).

Temakvällar

Då de unga går i åk. 8 ordnas sällan några andra möten mellan skolan och föräldrarna än de föräldrakvarter lärarna står för och som är obligatoriska varje termin, både på hösten och på våren. Därför är olika temakvällar ett effektivt sätt för kuratorn att, tillsammans med skolhälsovårdaren eller skolpsykologen, kunna stöda föräldrarna till delaktighet mellan dem och deras unga. Dessa temakvällar kan behandla olika för unga aktuella ämnen som t.ex. hemkomsttider, gränssättning, sunda livs vanor och betydelsen av vänner och sociala relationer, men även hur de vuxna kan förstå, stöda och lyssna på sin tonåring. Genom att diskutera moralfrågor kan man ta vara på föräldrarnas livserfarenhet.

Enligt denna arbetsmodell rekommenderas att följa Folkhälsans "Föräldrakraft" material som tar upp dessa ämnen samt många andra värdefulla samtalsämnen så som konflikter, tobak och alkohol m.m. Ett annat bra alternativ är att bjuda in en gästföreläsare som berättar om ett ämne som föräldrarna sedan kan i t.ex. små grupper fortsätta att diskutera och reflektera över samt jämföra erfarenheter.

Även Bolwby (1994, 36-37) anser att grundprinciperna för hur vi på bästa sätt kan hjälpa människor att bli de goda föräldrar som de flesta vill bli, är att ge föräldrar möjlighet till att få kontakt med andra föräldrar och diskutera, ta del av åsikter samt utbyta erfarenheter. Att få höra om vilka vardagssituationer, problem och lösningar som andra föräldrar stöter på samt att få diskutera om såväl misstag som framgångar är oerhört viktigt för att kunna utvecklas i föräldrarollen. Bolwby anser att bästa sättet att lära ut något är genom exempel, inte föreskrifter, genom diskussion, inte instruktion (1994, 36-37). Detta synsätt är även en del av de socialpedagogiska verksamhetsprinciperna.

Det är viktigt att planera och förbereda föräldramöten väl genom att fundera över frågorna vad, hur och varför?

- Vad ska temat vara?
- Varför just det temat? Målet med temakvällen?
- Hur ska temakvällen utföras praktiskt?

Kuratorn bör även tänka på följande punkter:

- Ska temakvällen vara för alla åttondeklassisters föräldrar samtidigt eller möjligen klassvis, d.v.s. klass A, B, C osv.?
- Skall det bjudas på någonting, t.ex. kaffe och semlor? Och hur finansieras det i så fall?
- Tiden är mycket viktig. Det måste finnas en klar början och ett klart slut.
- Platsen? Finns det tillräckligt med utrymme? Ryms man att leka o röra på sig?
- Hurudan belysning? Räcker luften till? Är någon allergisk mot parfymer osv.?

Exempel på temakväll där kvällens ämne är ungdomar och alkohol:

Kvällen är planerad för alla åttondeklassisters föräldrar som är intresserade. Kvällen ordnas i skolans utrymmen. Närmare platsval beror på deltagarantalet. Eventuellt i matsalen, där det finns rum att röra på sig. Kuratorn inleder, hälsar alla välkomna och berättar varför vi träffas, hur kvällen är uppbyggd och presenterar eventuell föreläsare. För att värma upp lite kan vi göra en värderingsövning (av Kaj-Mikael Wredlund ifrån FöräldraKraft materialet: De flesta dricker inte). "Var och en får ta ställning till olika påståenden som är rusmedels relaterade. Håller man med påståendet stiger man upp, är man av annan åsikt förblir man sittande. Exempel på påstående kan vara: Det är bättre att köpa alkohol åt (de minderåriga) barnen än att de själva skaffar den. Övningen fungerar bra som en pejling av vilka åsikter som är rådande inom gruppen. Efter övningen kan man diskutera vilka känslor och tankar övningen väckte". Alla tillsammans eller i smågrupper. Det här kan ta ca 15-30 min. Har vi en gästföreläsare reserveras hon/han en halvtimme tid. Om inte så följer kuratorn/hälsovårdaren tillsammans FöräldraKraft programmet: De flesta dricker inte av Per-Erik Weckström (sid 28). Till sist reserveras en halv timme tid för diskussion max. Det är viktigt att genast i början ja redan i inbjudan ange tiden som står till förfogande. Ingen orkar med långa möten och man bör ta i beaktande att det tar tid att ställa igång och också att plocka undan, låsa osv. Dessutom kan det vara givande att sluta då det är intressant.

Det kan också vara bra att ha någonting i "reserv" om inte föreläsaren som har lovat ställa upp kommer.

Individuella föräldrasamtal

Individuella samtal med föräldrar fortsätter vid behov även på åk. 8. Samtalen mellan förälder och kurator kan ge ökad insikt i samspel mellan förälder/den unga, kan ge stöd i föräldraskapet, främja utvecklingen och stärka föräldrarollen, lyfta fram egna resurser och kompetens som förälder.

Kuratorn bidrar här även med psykosocial kunskap om ungdomars beteende och utveckling. Kuratorn informerar om eventuella stödåtgärder och klargör vilka resurser som finns inom skolan och i samhället. Initiativtagare till individuella samtal kan vara både förälder eller kurator, ibland den unga själv.

4.3 Årskurs 9 Framtidstro

När de unga börjar den grundläggande utbildningens sista år, dvs. åk. 9 handlar kuratorns arbete om att tillsammans med studiehandledaren stöda övergången till fortsatta utbildning och att skapa framtidstro. Det är mycket viktigt att medvetandegöra föräldrarna om den ungas sista år i den grundläggande utbildningen samt vad detta innebär, hur viktigt det är att ungdomarnas föräldrar är involverade, aktiva och medvetna och känner sitt ansvar. Föräldrarna behöver få info om den ungas möjligheter för fortsatta studier, så som vad det finns för utbildningsalternativ att välja mellan och hur antagningarna fungerar samt vad för slags stöd man kan få osv. Är föräldrarna insatta så kan de även stöda den unga då han/hon står inför stora val och beslut gällande framtiden.

Föräldramötet på hösten: Innebörden av det sista året.

Kort efter att höstterminen har kommit igång inbjuds föräldrar och ungdomar till ett gemensamt föräldramöte tillsammans med studiehandledare, klassföreståndare och kurator i respektive klasser, för att planera det sista året i grundskolan med sikte mot fortsatt utbildning inom andra stadiet; yrkesskola, gymnasiet, kanske ungdomsverkstad eller en tionde klass kan vara ett alternativ.

Studiehandledaren skickar inbjudan till föräldrarna och ungdomarna via dataprogrammet Wilma och brevledes (bilaga 5) men talar även med

ungdomarna. Viktigt att nå alla föräldrar. För de elever som har klart för sig att de tänker fortsätta i gymnasiet eller yrkesskola så kan någon elev ifrån respektive skolan vara med och berätta. Det blir mera levande så. Målsättningen för träffen är att göra både elever och föräldrar uppmärksamma på vad det sista året på nionde klassen innebär. Klassföreståndaren står för allmän information, studiehandledaren för den gemensamma ansökan (GEA) som sker i början på mars. Studiehandledaren delar ut till föräldrarna redan i det här skedet en folder med 6 punkter som beskriver hur de unga skall gå tillväga på sommaren i juli beroende på om de har fått en studieplats eller inte.

Kurators roll kan vara att i stället för att aktivera föräldrarna göra dem delaktiga i föräldramötet. Kuratorn aktiverar föräldrarna till dialog och genom att låta föräldrarna bidra med egna erfarenheter om vad de har studerat eller arbetat med. Föräldrarna har en mängd kunskaper och färdigheter som de kan dela med sig till ungdomarna. Kuratorn tar också upp hur föräldrarna kan förhålla sig till "orealistiska" drömmar? Stöda eller avråda? Genom att använda sig av FöräldraKraft materialet: Yrkesval och föräldraskap av Gerd Kummel-Kunnas (sid. 40) med anförande och förslag till utgångspunkter för samtal (se litteraturtips). Föräldrarna får själv fundera på bland annat, hur man stärker ett dåligt självförtroende.

Viktigt är att man inte släpper taget om ungdomen innan någon annan part har tagit hand om den i synnerhet för de ungdomar som har specialbehov eller behöver litet mera tillsyn.

Individuella föräldramöten

Individuella möten med föräldrar ensamma eller tillsammans med den unga, eventuellt tillsammans med skolpsykologen, speciallärare, studiehandledare, klassföreståndare, rektor osv. fortsätter också på nian såsom tidigare.

Framtidsdialogmötet

För de föräldrar och unga som har behov av extra stöd är framtidsdialogmötet en väl fungerande metod i skolan på årskurs 9 för att planera framtiden med fortsatta studier för de ungdomar som har särskilda behov. För att de unga med särskilda behov skall få en bra fortsättning efter avslutade studier i den grundläggande utbildningen behövs en bra planering. Det är i allra högsta grad viktigt att de unga och deras privata nätverk får kontakt med nya resurspersoner, som kan ta över de stödfunktioner som

fungerat i grundskolan. Framtidsdialogen är en relativt ny modell för samarbetssamtal.

Det är ingen självklarhet att samarbetet alltid löper och i situationer som väcker oro eller då man kör fast, kan man beställa utomstående samtalsledare för att leda dialogen och klargöra ansvarsfördelningen mellan familjen och myndigheter. Handlingsplanen som man kommer fram till ger ett mångsidigt underlag för en omsorgs- vård-, och rehabiliterings eller annan plan till stöd för den unga eller familjen och för att få de rätta resurspersonerna med i processen (bilaga 6) (Johansson-Juup, & Österlund-Holmqvist, 2008).

Vårens föräldramöte: Gemensamma elevantagningen (GEA)

På våren ordnas ett föräldramöte inför den gemensamma elevantagningen redan i mitten på januari. Nu samlas alla klassers föräldrar på en gång. Vårens föräldramöte bygger vidare på höstens tema, nu med representanter från andra stadiets skolor inbjudna. Studiehandledaren ifrån Axxell i Ekenäs och Karis yrkesskola, eventuellt någon studerande informerar föräldrarna om vilka möjligheter de har att erbjuda ungdomarna.

Gymnasiet är också representerat både av lärare och eventuellt någon gymnasieelev. De unga är inte med på detta föräldramöte då de unga redan har hört det som talas och har varit på studiebesök till de olika skolorna

Vid det här tillfället har skolkuratoren en mindre roll. Men det är viktigt att vara med. Det är bra att litet repetera höstens möte då inte alla föräldrar haft möjlighet att delta. Kuratorn informerar om och kollar lite den allmänna "fiilisen" vid behov.

Jag ser att varje tillfälle till kontakt med föräldrarna utan att det är "problem" som mycket betydelsefull.

Källförteckning

Andersson, T. Söderholm Carpelan, K. & Runqvist, W. (red.). (2002). *Ung med tung social problematik. Hur kan vi förstå, förutsäga och planera för framtida behandling?* Statens institutionsstyrelse, 2002.

Björklund, B. (u.å.). *Att leda bra föräldramöten*.
<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/24/77/Att%20leda%20bra%20f%C6r%E4ldrarm%C6ten.pdf> 8 (hämtat 8.10.2010)

Bolwby, J. (1994). *En trygg bas*. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin. Natur och Kultur 1994. Borås, 1994.

Brännlund, L. (1991). *Konflikthantering. Handbok för realister*. Natur och kultur. Borås 1991.

Cacciatore, R. 2007. *Aggression portaat*. Opetushallitus: Vammalan Kirjapaino Oy.

Dahlgren, I., Ikäheimo, G. (2002). *Elevvården i våra skolor. En handbok med tonvikt på kurators- och psykologarbetet*. Helsingfors utbildningsverk. Linjen för svensk utbildning. 2002.

Elmberg, E. (2004). *Curling föräldrar - de som sopar isen för sina barn*. Uppdaterad 2008.
http://hd.se/mer/2004/02/15/curlingfoeraeldrar_de_som_sopar/ (hämtat: 26.4.2010).

Enkell, E.(1986). *Underkänd. Texter om skola, samhälle och den dolda läroplanen*. Folkets Bildningsförbund. Helsingfors 1986.

Eriksson, E., Arnkil, T.E. (2009). *Ta upp oron. En handbok i tidiga dialoger*. Stakes handböcker 64. Gummerus Kirjapaino oy. Vaajakoski 2009.

Folkhälsan.(2005). *Föräldrakraft. Diskussionsunderlag för föräldragrupper*. Familjebolaget.

Hafstad, R., Övreeide, H. (2001). *Föräldrafokuserat arbete med barn*. Liber. Falköping 2001.

Hart, S. (2009). *Anknytning och samhörighet*. Gleerups. Dalby 2009.

Imsen, G. (2000). *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*. Tredje upplagan. Studentlitteratur. Lund.

Johansson-Juup, K. & Österlund-Holmqvist, E. (2008). *Ny praktik i socialt arbete*. Pro gradu avhandling. Helsingfors universitet.

Kimber, B. (2008). *Möten med föräldrar. Om föräldrasamarbetets möjligheter*. Statens folkhälsoinstitut.

http://www.fhi.se/PageFiles/3210/Moten_med_foraldrar_0801.pdf (hämtat 26.4.2010)

Maltèn, A. (1997, 65, 88). *Pedagogiska frågeställningar*. Lund: Studentlitteratur.

Projektplan för ESF - utvecklingsprojektet *På Rätt Spår 2008-2011*.

<https://webaccess.novia.fi/gw/webbacc/19722e244f1c90eaea4be80bf8499b7d3c32612/G> (hämtat: 24.9.2009).

Webster-Stratton, C. (2007). *De otroliga åren. En handledning i problemlösning för föräldrar till barn mellan två och åtta år*. 2:a upplagan, 3 reviderade tryckningen. Lund 2007.

Vesterlund, L. (2008). *Femtonåriga pojkars positiva och negativa framtidsscenarier - interna och externa påverkningsfaktorer*. Psykologiska institutionen. Stockholms universitet.

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-> (hämtat: 17.4.2010).

Öhman, J. (2006) *"Ingen bryr sig ändå" En utredning om dropouts´ och skolpersonals syn på stödprocesserna i dagens skolsamfund*. Helsingfors Universitet, statsvetenskapliga fakulteten, samhällspolitiska institutionen. Pro gradu-avhandling i socialt arbete.

Bilagor

Skolans värdegrund	1
Brev till föräldrar i åk. 7	2
Diskussionsunderlag	3
Blanketten "Ta upp oro"	5
Brev till föräldrar i åk. 9	6
Manual till "Framtidsdialogmöten i skolan"	7

HANGÖ HÖGSTADIUMS VÄRDEGRUND

LÄRA FÖR LIVET

I vår skola bryr vi oss
om varandra

Vår skola ansvarar för:

- Att eleven möts med vänlighet och respekt
- Att artighet, vänlighet och ett gott uppförande uppmuntras
- Att varje elev behandlas individuellt och får stöd efter behov
- Att eleven uppmuntras och får veta vad den är bra på
- Att kontinuerligt utvärdera sitt och elevernas arbete
- Att hemmet informeras om elevens skolgång
- Att du som förälder alltid känner dig välkommen till skolan

Alla elever måste få känna:
Jag kan, jag duger

Som ELEV ansvarar du för:

- Att du alltid gör ditt bäst
- Att du uppträder hänsynsfullt, artigt och vänligt mot alla elever och vuxna
- Att du passar tider
- Att du ser till att allt som behövs under skoldagen finns med och att du tar ansvar för dig själv och dina saker
- Att du sköter dina hemuppgifter
- Att du hjälper till att hålla skolan snygg och ren och inte avsiktligt söndrar, förstör eller skräpar ner
- Att du följer skolans ordningsregler och antimobbningskontrakt

ELEV utan ansvar = konsekvenser

- Allvarliga samtal
- Information till föräldrar
- Kvarsittning
- Möte med dig, dina föräldrar och berörd personal
- Skriftlig varning
- Avstängning från skolan

Som FÖRÄLDER ansvarar du för:

Att ditt barn är utvilat, kommer i tid och har ätit frukost

- Att ditt barn har rätt utrustning
- Att du sjukanmäter ditt barn på morgonen då hon/han bör vara hemma och kurera sig
- Att du stöttar ditt barn med dess hemuppgifter och ser till att de sköts
- Att du håller kontakt med skolan och ditt barns lärare
- Att du deltar i föräldramöten och utvecklingssamtal
- Att ledighet utöver skolloven undviks i möjligaste mån och att du vid ev. ledighet under terminen ansvarar för att ditt barn inhämtar det som klasskamraterna lärt sig i skolan
- Att du visar att skolan är viktig för ditt barns lärande genom att ta en positiv grundinställning

Hur stöder vi bäst skolgången

1. Visa intresse för ditt barns skolgång

2. Hjälp ditt barn att tillämpa sin kunskap i vardagen

- beakta miljö och natur
- läsa dagstidningar
- föra diskussioner
- bemöta andra kulturer

3. Ställ realistiska krav på ditt barn

- uppmuntra ditt barn att göra sitt bästa
- misslyckanden och motgångar kan ibland vara lärorika

4. Erbjud ditt barn en regelbunden tid för läsläsning och hemuppgifter

- det är bra med rutiner

5. Understöd skolans regler

- skolan fungerar precis som en familj, en viss grad av ordning,

ansvar och struktur bör upprätthållas

6. Kom ihåg: Ingen är perfekt!
- alla kan begå misstag. Kontakta alltid skolan ifall barnet anser sig blivit orättvist behandlat. Det finns alltid två sidor av historien

7. Låt oss veta vad som händer hemma

- det är viktigt att klassföreståndaren är medveten om stora och små prövningar i familjen som har inverkan på barnet

Kom ihåg, läraren har tystnadsplikt

Tillsammans kan vi

hjälpa våra ungdomar med att:

- förhållandet till medmänniskor byggs upp genom respekt, tolerans, empati och solidaritet
- utveckla sådana attityder och färdigheter så att de kan verka som aktiva och ansvarsfulla medlemmar av samhället

ELEVVÅRDEN INFORMERAR

BÄSTA FÖRÄLDRAR

För att upprätthålla kontakten mellan hem och skola, då ert barn byter skola, har vi planerat att hålla ett samtal med blivande sjundeklassister och deras föräldrar i juni eller i augusti. Samtidigt utförs barnets hälsogranskning. Det skulle vara bra om ni kunde delta för att diskutera barnets hälsa och skolgång.

Ring hälsovårdaren så fort som möjligt och reservera en tid.

Med vänlig hälsning

Skolhälsovårdare

Tel: säkrast anträffbar vardagar kl.9 – 11

E-mail :

Skolkurator

Tel:

E- mail

Diskussionsunderlag för kuratorn vid övergången från årskurs sex till sju tillsammans med ungdomar och föräldrar.

1 Elevens namn

2 Känns tanken på att börja i högstadiet trevlig?

3 Har du syskon i högstadiet?

4 (Eller) har du någon riktigt god vän här redan?

5 Hur tror du att skolbytet till högstadiet kommer att vara?

- Spännande
- Hemskt
- Trevligt
- Skrämmande
- Svårt

6 Vilka av dina nuvarande klasskamrater önskar du få på din klass (motivera)?

7 Finns det någon som du önskar att inte skulle komma i din klass? Varför?

8 Har det förekommit retande/mobbning i din skola eller i din klass?

9 Har du blivit retad/mobbad?

10 Har du fått specialundervisning/stödundervisning i lågstadiet?

11 Brukar du besöka hälsovårdaren?

12 Har du träffar kuratorn i lågstadiet?

13 Vad tror du att du kan tala med en kurator om

14 Har du blivit bestraffad någon gång i lågstadiet (kvarsittning, anmärkning, samtal med rektorn)?

15 Är det någonting som jag har glömt att fråga?

Att ta ställning till då föräldern/föräldrarna har hört vad den unga berättar om sina tankar inför skolbytet och även deltagit i dialogen:

Vad är föräldrarna speciellt glada för nu, finns det någonting som de är oroadade för och som de önskar att vi i skolan skall ta hänsyn till?

Stakes / Arnkil & Eriksson

Blankett för att förutsäga utfallet av att ta upp och samtala om oron

Blanketten har utarbetats för att stöda dig vid tillfällen, då:

- du oroar dig för ett barn/en ungdom
- du inte av orsak eller annan tydligt tagit upp ämnet med vårdnadshavarna
- du i ditt arbete för barns och ungas välmående vill utveckla ditt sätt att uttrycka din oro.

Blanketten består av tre delar:

Första delen A skall du fylla i då du *skall välja tillfället* då du tänker bearbeta ditt sätt att ta upp det som oroar dig.

Andra delen B skall du fylla i då du *håller på att förbereda dig* inför mötet med barnets/den ungas vårdnadshavare. Blanketten kan med fördel användas också med andra vuxna personer som är viktiga för barnet.

Tredje delen C skall du fylla i så fort som möjligt *efter mötet*.

A. Fyll i då du väljer klientsituation (frågorna 1–3)

<p>1a. Basuppgifter om barnet/den unga, familjen (utan uppgifter om diarieföring)</p> <p>1b. Basuppgifter om dig själv: din arbetsplats, ditt yrke</p>
<p>2. Vilka familjemedlemmar kommer du att träffa och vad gör du tillsammans med dem?</p>
<p>3a. Vad bekymrar dig/Vad väcker din oro i barnets/den ungas situation?</p> <p>3b. Vad händer om du inte tar upp din oro och samtalar om den?</p> <p>3c. Hur stor är din oro? (kryssa för rätt zon)</p> <p>☐ Liten oro   ☐ Den grå bekymmerszonen   ☒ Stor oro</p>

B. Fyll i före mötet (frågorna 4–8)

<p>4. I vilka ärenden/situationer upplever barnets/den ungas vårdnadshavare att du stöder honom/henne? Finns det ärenden/situationer då han/hon/de kan uppleva dig som ett hot?</p> <p>Stöd:</p> <p>Hot:</p>
<p>5a. Vilka styrkor och resurser kan du se hos barnet/den unga och i den aktuella situationen? Vad kunde du berätta för vårdnadshavaren/vårdnadshavarna om dessa styrkor och resurser?</p> <p>5b. Vad kunde du och vårdnadshavaren/vårdnadshavarna på var sitt håll och/eller tillsammans göra för att förbättra barnets/den ungas situation?</p>
<p>6. Hur tar du upp din oro och dina önskemål om samarbete? Formulera; tänk ut på vilka alternativa sätt du kunde uttrycka din oro, berätta om resurserna och föreslå samarbete.</p>
<p>7a. Försök förutsäga vad som kommer att ske under samtalet. Vem reagerar och på vilket sätt?</p> <p>7b. Försök förutsäga vad samtalet kommer att leda till inom närmaste framtid?</p> <p><i>Om du antar att samtalet kommer att försämra möjligheterna att förbättra barnets/den ungas situation, gå tillbaka och fundera på a) med vad är det du faktiskt behöver vårdnadshavarens/-havarnas hjälp och b) hur kan du få denna hjälp; formulera alltså ditt erbjudande om samarbete på nytt.</i></p>
<p>8. Hurdan borde platsen vara och vilken tidpunkt skulle vara lämplig för ett sådant här möte, dvs. när och var för du saken på tal?</p>

C. Fyll i inom det snaraste efter mötet (frågorna 9-11)

9. Hur genomförde du samtalet då du tog upp din oro?
10. Hur kände du dig a) inför samtalet? b) under själva samtalet? c) efter samtalet?
11a. Titta på dina förutsägelser i fråga nr. 7. Gick det som du förutsåg eller hände något annat? Överraskade något dig? 11b. Hur kommer man nu att gå tillväga för att underlätta situationen för barnet/den unga? Vad väcker hopp inom dig? Vad oroar dig fortfarande? 11c. Vad tänker du göra för att minska denna din oro?

Bästa vårdnadshavare och elever i klass 9 ____.

Välkomna till diskussion och information kring slutskedet av studierna på högstadiet och övergången till andra stadiets utbildning. Genom denna träff i början av höstterminen vill vi förbereda vårdnadshavare och elever på de nya utmaningar som väntar efter nian.

Vi samlas __.9. kl. 17.30 på Hangö gymnasium, Skolgatan 9-11.

Förhandsanmälan via Wilma till klassföreståndaren senast __.9. Det är önskvärt att både eleven och vårdnadshavaren/-havarna deltar i mötet!

Studiehandledare
Hangö högstadium och Hangö gymnasium
Skolgatan 9-11
10900 Hangö
Tfn:
E-post:

MANUAL FÖR FRAMTIDSDIALOGMÖTEN I SKOLAN

Vad är framtidsdialogmöten?

- möten som gör upp konkreta planer för samarbete
- två utomstående samtalsledare drar mötena
- man förflyttar sig framåt i tiden till en tidpunkt då saker och ting har ordnat upp sig. Om mötet hålls på årskurs 9 på hösten är det bra att flytta sig ett år framåt i tiden, då nionde skolåret är slut, sommaren har varit skön och en bra skolstart har inletts följande höst.
- från framtidsperspektivet går man bakåt och ser vilka åtgärder och vilket stöd som behövs för att nå den goda framtiden.
- mötena har en klar struktur
  - att tala och lyssna skiljs åt
  - alla talar utgående från sin egen synvinkel
  - man skapar en trovärdig hoppfullhet och planerar konkreta stödåtgärder
  - mötena leder till en tydlig handlingsplan

En användbar metod i åk 9 för att planera framtiden för de elever som har särskilda behov.

Det behövs en bra planering för att elever med särskilda behov skall få en bra fortsättning efter sina avslutade studier i grundskolan. Det är viktigt att eleverna och elevernas privata nätverk får kontakt med nya resurspersoner, som tar över de stödfunktioner som fungerat i grundskolan och hjälper eleven att lyckas i sina vidare studier och i livet.

Framtidsdialogmöten i skolan är en fungerande metod för att få en bra plan för de här elevernas fortsatta studier efter grundskolan och för att få de rätta resurspersonerna med i processen.

Då mötena planeras utgår man från ”orons grå zoner” *

Om oron är för stor är inte framtidsdialogmötet ett bra alternativ. Inom zon 6 och 7 finns familjerådslag som ett alternativ.

Hur tillämpas metoden?

Förberedelser

- under vårterminen på årskurs 8 presenterar läraren metoden för eleven och föräldrarna och erbjuder framtidsdialogmötet som en möjlighet under höstterminen på årskurs 9.
- om eleven och föräldrarna är intresserade så tar skolan (läraren eller skolkuratoren) kontakt med familjen och en socialarbetare på socialbyrån genast på hösten för närmare planering av själva mötet. Vid detta tillfälle kommer man också överens om vem/vilka som fungerar som mötets beställare. Den som äger oron borde fungera som beställare men det är en trygghet att vara två. Om strävan är att få socialbyrån med i processen är det en klar fördel att skolan (läraren eller

- skolkuratoren) samarbetar med en socialarbetare på socialbyrån. Det har visat sig värdefullt att socialbyråns representant får kontakt med eleven och familjen redan i planeringsskedet ifall inte familjen tidigare är bekant på socialbyrån.
- vid planeringstillfället fastställs datum för mötet, platsen för mötet, mötets tema, deltagare på mötet (det privata nätverket och myndigheterna). Det är viktigt att familjen är med och bestämmer såväl mötet som vilka personer som skall vara med. Tillsammans med familjen gör man också upp hur den skriftliga inbjudan skall utformas. Det är viktigt att mötet blir så förutsägbart som möjligt så att familjen inte utsätts för överraskningar. Familjen blir i detalj informerad om hur mötet går till, hur lång tid det tar och vad mötets målsättning är.

Beställaren försäkrar sig om att tidpunkten passar samtliga som skall vara med på mötet.

- beställaren/beställarna tar kontakt med nätverkskoordinatören och beställer samtalsledare samt fyller i en beställningsblankett.
- på basen av beställningsblanketten tar koordinatören kontakt med beställaren och klargör ytterligare eventuella frågeställningar. Koordinatören kontaktar samtalsledare, som i sin tur tar kontakt med beställaren.
- när allt är klart skriver beställaren en inbjudan till mötet och skickar den till samtliga deltagare och också till samtalsledarna.
- eftersom mötet är ca 3 timmar långt behövs en paus då deltagarna har möjlighet att t.ex dricka kaffe eller saft. Beställaren ser till att det finns förfriskningar i pausen. Beställaren ser också till att det finns blädderblock, tuschpennor och tejp. Rummet som mötet skall hållas i bör vara tillräckligt stort för att möjliggöra en ändamålsenlig möblering.

Själva mötet – beställarens/samtalsledarnas uppgifter

- beställaren och samtalsledarna träffas ½-1 timme före mötet för att ordna med de praktiska arrangemangen och komma överens om i vilken ordning deltagarna intervjuas och eventuella andra detaljer.
- alla deltagare bjuds in i rummet samtidigt

beställaren öppnar mötet genom att hälsa alla välkomna och tacka alla för att de har ställt upp. Beställaren presenterar de närvarande och lyfter fram temat för mötet. Beställaren berättar också vem som tar hand om det som dokumenterats och vem som får handlingsplanen som skrivs i slutet av mötet. Beställaren poängterar mötets principer; förflyttningen framåt i tiden och att alla har sin egen taltur samt betonar vikten med tystnadsplikten. Därefter överlämnar beställaren ordet till samtalsledarna.

- Under de möten som hållit i skolan har det utkristalliserats ett tema som är rätt så likartat med mindre variationer.

Vad behövs för att:

- stöda Kalle till större självständighet/större självsäkerhet/mera ansvar/att hitta sin inre styrka/att hitta nya sätt för sina humörsvängningar etc ?
- det nionde skolåret skall bli så bra som möjligt?
- Få en realistisk plan för Kalle efter den nionde året i grundskolan?
- Föräldrarna skall få det stöd de behöver?

- samtalsledarna presenterar sig mycket kort, berättar om sina roller (den ena intervjuar och den andra skriver) under mötet och klargör tidtabellen.
- Under mötet skrivs det viktigaste på blädderblock så att allas åsikter tydligt kommer fram och det inte uppstår några missförstånd. För varje deltagare reserveras ett blad. Bladen får egna rubriker:

1. Den goda situationen (+ datum dit framtidsresan går)
2. Vad har du gjort? / Vem har hjälpt dig?
3. Oro / oron minskade

Alla papper tejpas upp på väggen så att allt som har sagts blir åskådligt för alla. Det som har sagts behövs för handlingsplanen, som görs i slutet av mötet.

- Fastän arbetsfördelningen är mycket klar mellan samtalsledarna kan man bistå varandra med kompletterande frågor. Intervjusituationen kan bli mera levande om det finns en dialog mellan samtalsledarna
- förtydligar hur långt i framtiden deltagarna förflyttar sig. Den samtalsledare som börjar med att intervjua familjen gör en "framtidsresa" till den överenskomna tidpunkten.
- intervjun börjar alltid med det privata nätverket. Oftast börjar intervjun med eleven, som är huvudperson på mötet.
- viktigt för samtalsledarna är att komma ihåg att inte ge råd eller komma med lösningar i intervjusituationen
- samtalsledarna avgör när mötet håller paus. Oftast är det bekvämt med en paus efter det att det privata nätverket har intervjuats
- samtalsledarna har ansvar för tidsanvändningen och bör se till att det finns tillräckligt med tid för uppgörande av handlingsplanen och utvärderingen av mötet (ca 45 minuter)

- då alla intervjuer är gjorda hjälper samtalsledaren deltagarna att förflytta sig tillbaka till nuet, där handlingsplanen görs.

Frågor till familjen/det privata nätverket:

- Vad är du speciellt glad över nu då ett år har gått (kan vara bra med en bestämd månad, bestämt år), när grundskolan är avslutad och sommaren har gått till ända och du känner att det nionde skolåret gick bra?
- Vad känner du dig glad över att du själv har bidragit till/Vad har du själv gjort för att det har kunnat bli så här bra?
- Varifrån har du fått stöd/hjälp? Vem har hjälpt dig? På vilket sätt?
- Vad var du orolig/bekymrad för då för ett år sedan?
- Vad fick din oro att minska?

Det här är grundfrågor. Tillägsfrågor fokuserar på temat för mötet.

Om det finns släktingar och stödpersoner med på mötet är det bra koncentrera sig på frågorna ”på vilket sätt har du kunnat hjälpa och stöda den positiva utvecklingen?” och ”Vad var du orolig för då för ett år sedan och vad fick din oro att minska?”

Under den första intervjurundan ställs de tre första frågorna. Varje deltagare får svara på samtliga tre frågor innan talturen går vidare. När alla har fått säga sin mening går samtalsledaren över till den andra intervjurundan och ställer de två sista frågorna.

Frågorna till myndigheterna är:

- Vad är du glad över att du har hört familjen berätta?
- På vilket sätt har du stött den positiva utvecklingen?
- Varifrån ha du fått stöd och hjälp? På vilket sätt?
- Vad var du orolig för då för ett år sedan?
- Vad fick din oro att minska?

Här kommer också tillägsfrågor som fokuserar konkret på temat för mötet.

Samtalsledaren kan även ställa frågan om du minns något annat än det som familjen har nämnt.

Under den första intervjurundan ställs de tre första frågorna. Varje deltagare får svara på samtliga tre frågor innan talturen går vidare. När alla har fått säga sin mening går samtalsledaren över till den andra intervjurundan och ställer de två sista frågorna.

Handlingsplanen

När alla intervjuer är gjorda görs handlingsplanen. Den svarar på frågorna vem gör vad med vem och när? Alla får aktivt vara med och delta med sina synpunkter på vad handlingsplanen skall innehålla. När det är fråga om skolmöten är det ändamålsenligt att utgå från en kronologisk ordning.

När handlingsplanen är gjord beslutar man om en träff då beställaren/beställarna går igenom dokumentationen och handlingsplanen med familjen för att bekräfta att allt uppfattats rätt.

Beställaren/beställarna tar hand om alla papper och renskriver dem.

Handlingsplanen delas ut till alla närvarande förutom samtalsledarna och dokumentationen ges till familjen.

Utvärderingsblanketten

Samtalsledarna har utvärderingsblanketter som alla fyller i efter det att handlingsplanen är klar. Samtalsledarna tar hand om de ifyllda blanketterna.

Utvärderingsblanketterna skickas till THL (tidigare Stakes) för uppföljning. Bra möten kan bli ännu bättre med hjälp av utvärdering!

Källa : Ennakointiallogeja huolten vyöhykkeellä, Verkostokonsultin käsikirja – ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn, Eriksson E, Arnkil T, Rautava M, Stakesin työpapereita 29/2006

*

ORONS ZONER (Arnkil T, Arnkil R, Eriksson E; Stakes)

Ingen oro	Lite oro		Orons grå zon		Mycket oro	
1	2	3	4	5	6	7
Ingen oro alls	Lite oro eller en tanke funnits; tilliten till egna möjligheter stark	Oro eller tanke funnits upprepade gånger; tilliten till egna möjligheter god	Oron ökar; tilliten till egna möjligheter minskar	Oron påtaglig; de egna resurserna på upphällning. Klart behov av extra resurser och ökad kontroll.	Mycket oro hela tiden; barnet eller den unga i fara. De egna resurserna tar slut.	Oron extremt påtaglig; barnet eller den unga i påtaglig fara. Inga resurser kvar.

